

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2015 – 2016

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Aleš Urban

Dluhy seniorů jako sociální problém

Praha 2016

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Zuzana Pěchotová

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITI PRAGUE

BACHELOR COMBINED STUDIES

2015 - 2016

BACHELOR THESIS

Aleš Urban

Debt of senior's as a social problem

Prague 2016

The bachelor thesis work supervisor:

Ing. Zuzana Pěchotová

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne

Autor práce: *Aleš Urban*

Anotace

Bakalářská práce nese název Dluhy seniorů jako sociální problém. Cílem je zmapovat poměr zadluženosti respondentů v seniorském věku. Práce je rozdělena na dvě části, na teoretickou a na empirickou část. V teoretické části jsou vysvětleny základní pojmy související s dluhovou problematikou seniorů, teoretická část se také zabývá prevencí, příčinami a důsledky zadluženosti. Teoretická část obsahuje také kapitolu na téma sociální práce s dlužníky.

V empirické části jsou interpretována data z výzkumného šetření, která byla sesbírána pomocí dotazníkového šetření. Při tvorbě empirické části se vycházelo z dat získaných prostřednictvím 50 dotazníků.

Klíčové pojmy

Dluh, dlužník, odpovědnost, pomoc, poradny, stáří, úvěr

Annotation

Name of this bachelor thesis is Debt of senior's as a social problem . The main aim is to map the respondent's ratio of debt retirement. The work is divided into two parts , the theoretical and empirical part. The theoretical part explains the basic concepts related to the debt problems of the elderly , the theoretical part also deals with the prevention , causes and consequences of debt . The theoretical part also contains a chapter on the topic of social work with borrowers .

In the empirical part interprets data from the research that has been collected using questionnaires. When creating the empirical part is based on data collected through 50 questionnaires.

Key words

Age ,assistance, credit,counseling, debt ,debtor, liability ,

Poděkování:

Děkuji vedoucí mé bakalářské práce Ing. Zuzaně Pěchotové za cenné rady a informace, které mi poskytla při tvorbě této a všem respondentům za poskytnuté informace.

Obsah

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST	11
1 ZÁKLADNÍ POJMY	11
2 HOSPODAŘENÍ S FINANČNÍMI PROSTŘEDKY	12
3 HISTORIE ZADLUŽENOSTI	13
4 AKTUÁLNÍ STAV ZADLUŽENOSTI	14
5 TYPY ÚVĚRŮ	14
6 POMĚR ZADLUŽENOSTI	16
7 PŘÍČINY ZADLUŽENOSTI	17
8 PREVENCE ZADLUŽENOSTI	19
8.1 Ochrana před nesolidními věřiteli	23
9 DŮSLEDKY ZADLUŽENOSTI	25
9.1 Psychosociální důsledky	25
9.2 Exekuce	26
10 SOCIÁLNÍ PRÁCE S DLUŽNÍKY SENIORY	27
11 ODBORNÉ PORADENSTVÍ	29
12 STÁŘÍ JAKO SPOLEČENSKÝ PROBLÉM	29
12.1 Senior	30
EMPIRICKÁ ČÁST	31
13 METODIKA	31
14 VÝZKUMNÝ SOUBOR	32
15 CÍLE PRÁCE	32
16 VÝSLEDKY VÝZKUMU	32
16.1 Pohlaví respondentů	32
16.2 Povědomí respondentů o dluhové problematice	34
16.3 Poměr zadluženosti respondentů	37

16.4	Periodicita splátek	38
16.5	Exekuce	39
16.6	Výše zadluženosti.....	42
16.7	Řešení dluhové problematiky.....	43
16.8	Poměr respondentů, kteří někomu poskytli finanční pomoc.....	46
III.	ZÁVĚR.....	49

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

ÚVOD

Dluhy, zadlužení, exekuce, jsou slova, ze kterých každému z nás běhá mráz po zádech. Ten, kdo problémy s dluhy neměl, jen těžko může pochopit, o jak náročnou životní situaci se jedná. Zadlužení je velmi obtížná situace. Během lidského života však nastávají situace, kdy se rodině peněz nedostává a v této chvíli může být půjčka řešením. Jídlo, ošacení, nájem, služby, školné, jízdné, to všechno stojí peníze a kdo nemá peněz nazbyt, může se snadno dostat do problémů. Zvláště pokud nastane větší nečekané vydání, může to celou finanční situaci velmi zkomplikovat.

Každý z nás se jistě někdy setkal s dluhy, ať už se týkaly nás samotných nebo někoho v okolí. O to horší je, když toto potká seniora nebo člověka v post-produktivním věku. Jedná o velmi nepříjemnou situaci, kterou často doprovází i další problémy, jako například exekuce, ale i psychické problémy jako je např. deprese. Problémy se kumulují a není jednoduché navrátit se zpět k původnímu životu. Často je třeba vyhledat pomoc odborníka, protože člověk už si s přibývajícimi problémy neví rady. Jestliže na to je sám tak často dochází k tomu, že takto zadlužená osoba na svou situaci rezignuje a přestanou tento problém řešit zcela a v nejkrajnějším případě spáchá suicidium. Dalším často využívaným způsobem je splácení jedné půjčky další půjčkou. Mnoho dlužníků se za svoji situaci stydí, proto často nechtějí vyhledat pomoc odborníka nebo nevěří, že jim ještě někdo může pomoci.

V dnešní době velké nezaměstnanosti a neustálého zdražování surovin a energií není příliš těžké se do dluhů dostat. Výše penzijního důchodu není odpovídající. Jedním z hlavních důvodů, proč se dluhy staly aktuálním tématem jsou již výše zmíněné fakta. Média nás varují, že Češi jsou velmi zadlužení, ale zároveň nám i nabízí zdánlivě výhodné půjčky. Proto potřebujeme-li si půjčit, máme v dnešní době mnoho možností. Reklamy, plakáty, spamy v elektronické poště, tam všude nám jsou nabízeny půjčky. Reklamy hlásí, že půjčit si může opravdu každý. Stačí zavolat na uvedené číslo a několik hodin na to máme peníze k dispozici. Velmi jednoduché. Mimo rizika zadlužení se tímto způsobem dostáváme také do ohrožení nesolidními poskytovateli půjček. Pokud se klient dostane do jejich sítí, zaplatí za zapůjčené peníze nepřiměřené úroky a často také zbytečné poplatky. Ideálně bychom měli mít finanční rezervu ve výši

alespoň tři měsíčních platů. Nikdo z nás nikdy nemůže vědět, kdy se do tíživé finanční situace dostane, proto je důležité mít dostatečnou finanční rezervu, nejlépe ve výši tří měsíčních platů, která rodině umožní problémové období překlenout.

Tématem mé bakalářské práce jsou Senioři a dluhy jako sociální problém. Toto téma jsem si vybral, protože mne tato problematika velmi zajímá. Jedná se o aktuální problém, se kterým se bohužel ve svém okolí často setkávám. Již v absolventské práci na Soukromé vyšší odborné škole sociální Jihlava jsem se zabýval aktivizačními projekty pro seniory. Díky této bakalářské práci a studiu odborné literatury zdokonalím své vědomosti a informuji seniory o problémech dluhů.

Práce je rozdělena na teoretickou a empirickou část. Teoretická část bude zaměřena na vymezení pojmu stáří, rozdělení seniorů, základní typologii dluhů a výskyt dluhů v České republice. Neméně důležitou částí teoretické části bude i prevence zadlužování, sociální práce s dlužníky v seniorském věku a další důležité informace a rady. Empirická část práce je věnována interpretaci získaných výsledků z kvantitativního výzkumu.

Primárním cílem této bakalářské práce je zjistit, jaký je poměr zadluženosti obyvatel v seniorském věku. Sekundárním cílem je zjistit, zda, a případně jak, se lidé preventivně chrání před zadlužením. Pro tuto práci byla zvolena metodologie kvantitativní výzkum, jehož nástrojem sběru dat je dotazník. Výzkumný soubor tvoří uživatelé služeb zapsaného spolku ŽIVOT 90 - Jihlava.

Při tvorbě této práce bylo čerpáno z odborné literatury, odborných článků a z odborných webových stránek. Všechny použité zdroje jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce.

Tato práce bude přínosem pro sociální pracovníky a ostatní odborníky pracujícími s dlužníky. Protože si prohloubím kompetence sociálního pracovníka i své znalosti o dané problematice, bude moje práce přínosná i pro mne samotného. Práce může být přínosná také pro budoucí studenty.

TEORETICKÁ ČÁST

Jak je zřejmé v úvodu, tato práce se zabývá tématem dluhy jako sociální problém. Nyní následuje část teoretická, která se věnuje základním informacím o problematice dluhů a jejich rozdělení.

1 ZÁKLADNÍ POJMY

Dlužník

Dlužník je osoba, která si půjčila peníze od věřitele ¹

Exekuce

Pokud povinný (dlužník) nesplní, co mu ukládá titul, může oprávněný (věřitel) podat návrh na nařízení exekuce. Exekuční řízení může být zahájeno dnem, kdy došel návrh na nařízení exekuce exekutorovi.²

Úrok

Za úrok je považována finanční odměna za zapůjčené peníze.³

RPSN

Je to zkratka roční procentní sazby nákladů. Díky ní lze vypočítat výhodnost poskytované půjčky. RPSN udává procentní podíl z dlužné částky, který musí spotřebitel zaplatit.⁴

Věřitel

Věřitel je osoba, která někomu půjčila peníze.⁵

Závazkový vztah

Závazkový vztah je vztahem právním, existujícím mezi dvěma či více účastníky. Tento vztah dává věřiteli právo žádat od druhé strany určité plnění, zejména plnění majetkové povahy a druhá strana je povinna toto plnění poskytnout. Zájem celé společnosti je, aby co nejčastějším způsobem bylo splnění. V případě plnění splní obě strany svá práva i povinnosti. O splnění nelze hovořit v případě, kdy jedna nebo dokonce obě strany,

¹ JÍLEK, Josef. Finanční trhy a investování. 1. vyd. Praha: PBTisk s. r. o., 2009.

² BERTL, Ivan. Kapitoly o finanční gramotnosti. 1. vyd. Praha: Triton, 2012.

³ ROD, Aleš a kol. Dnešní finanční svět. Praha: Terra-klub, o. p. s., 2012

⁴ JANDA, Josef. Jak žít šťastně na dluh. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2013

⁵ KRÁLOVÁ, Lenka a kol. Krotitelé dluhů. 1. vyd. Praha: Plot, 2009

neplní. Pokud závazek nesní splněn, označuje se tato situace jako prodlení dlužníka či prodlení věřitele. Dlužník se nachází v prodlení, pokud neuhradí svůj závazek včas. Věřitel se může nacházet v prodlení, jestliže nepřijme řádně nabídnuté plnění nebo pokud neposkytl součinnost potřebnou ke splnění dluhu.⁶

2 HOSPODAŘENÍ S FINANČNÍMI PROSTŘEDKY

Eker⁷ věří, že množství peněz lze ovlivnit myšlením. Myslí si, že většina lidí nemá schopnost shromáždit a udržet větší množství peněz, což je podle něho důvod, proč jich někteří lidé nemají přesprávit. Pokud někdo získá větší množství peněz (např. v loterii nebo dědictvím), většinou o ně zase přijde (např. je utratí či prohraje) a vrátí se na původní životní úroveň, na kterou byl doposud zvyklý.

Naopak bohatí a podnikaví lidé vydělávající miliony jsou schopni vydělat další miliony, pokud by o předchozí vydělané peníze přišli. To všechno díky svým peněžním návykům a milionářskému myšlení. Eker si myslí, že budeme-li uvažovat jako milionáři, tak jimi také staneme. Neměli bychom proto uvažovat tak, jako bychom měli nedostatek finančních prostředků. Toto je ovšem velmi diskutabilní, každý věří něčemu jinému. Na tyto názory se proto nelze spoléhat. Je třeba být opatrný při zacházení s penězi a být spořivý, abychom se vyhnuly finančním problémům, kterým se tato práci věnuje.

Ještě v 90. letech minulého století platilo, že dokud si člověk nenašetřil na vysněnou věc, nekoupil si ji. V dnešní době to chodí právě naopak. Mnoho Čechů si nejdříve vezme věc na splátky a poté teprve situaci řeší. Češi často nespoří a chtějí-li něco, řeší situaci právě úvěrem. Lidé myslí jen na současnost, nemyslí na budoucnost. Jílek⁸ vysvětluje situaci masivní reklamou na půjčky a úvěry a tím pádem i nakupování a hromadění zbytečností.

Podle autorky Bajitelsmit⁹ výsledkem dobré finanční gramotnosti je schopnost plánovat a dosahovat finančních cílů domácnosti.

⁶ HATÁK, Václav. Věra, HANÁKOVÁ. Domácí právník. Pardubice: Mayday spol. s r. o., 2008

⁷ EKER, Harv. Přeložil: JAROŠ, Martin. Jak myslí milionáři. 1. vyd. Český Těšín: Finidr s. r. o., 2005

⁸ JÍLEK, Josef. Finanční trhy a investování. 1. vyd. Praha: PBTisk s. r. o., 2009.

⁹ BAJTELSMIT, V., Personal Finance.. J. WILEY, INC., 2006

3 HISTORIE ZADLUŽENOSTI

Podle Kohouta¹⁰ se mluví o zadlužování lidí již od pradávna. Zadlužování bylo už v době, kdy termíny jako levice a pravice ještě nikdo neznal. První dluhopisy objevily v renesanční Itálii ve 13. Století. Za několik posledních let, přesněji mezi lety 2001-2008 vzrostl český dluh o cca 113 %, tzn. o přibližně 12 % ročně. V těchto počtech jsou zahrnuty dluhy veřejného zadlužení, úvěry poskytnutými nefinančním podnikům a domácnostem včetně živností. Rok 2004 je považován za poslední rok kdy přírůstek ekonomiky převyšoval přírůstek zadlužení.

V posledních třiceti letech rostly příjmy obyvatel vyspělých zemí nejrychleji v historii, ale přesto příjmy nestačily k pokrytí potřeby na zvyšování životní úrovně a po větším konzumu. Ekonomická krize v letech 2007-2010 změnila ekonomický svět více než kterákoliv jiná krize, přestože tato krize nebyla z těch největších. Smrček si myslí, že tato krize přinesla procitnutí ze snů o nekonečnosti prosperity. Lidé se měli poměrně dobře a neuvědomovali si, že se situace může zhoršit.¹¹

Evropská krize v roce 2008 začala kolapsem bankovního systému na Islandu. V roce 2009 se dále rozšířila do Řecka, Irska a Portugalska. Dluhová krize vedla k omezení úvěrování a obchodních aktivit a objevila se nejvyšší nezaměstnanost v celé EU. Všechny tyto problémy se týkali i ČR. Dluhy českých domácností se vyšplhaly v květnu 2013 na částku 1,2 bilionů korun. Pouze během jednoho měsíce vzrostly dluhy o dva biliony korun. Podle zprávy České národní banky si lidé berou půjčky zejména na bydlení, tzn. hypotéky. Z evidence banky však nelze poznat, zda si lidé půjčují od lichvářů či od korektních poskytovatelů půjček. Podle ekonoma je z pohledu celé ekonomiky zadlužení českých domácností stále v přijatelné výši a neohrožuje celkovou stabilitu.¹²

Lidé si již odpradáva půjčují peníze, ale nikdy nebylo zadlužení domácností až v takové míře, jako je dnes. V dnešní moderní společnosti je zadlužení příliš vysoké

¹⁰ KOHOUT, Pavel. Finance po krizi: důsledky hospodářské recese a co bude dál. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, a. s., 2010

¹¹ SMRČKA, Luboš. Rodinné finance: ekonomická krize a krach optimismu. 1. vyd. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2010.

¹² SMRČKA, L.. Rodinný rozpočet a společnost spotřeby : (staronový pohled na osobní finance a bohatství). 1. vyd. Praha : Professional Publishing, 2008.

a neustále se zvyšuje. V každém dluhovém vztahu jsou dva partneři. Dlužník a věřitel. Vztahy jsou vymezené peněžními agregáty. Například půjčíme-li 1 000 Kč, znamená to, že dlužník má pohledávku 1 000 Kč.¹³

4 AKTUÁLNÍ STAV ZADLUŽENOSTI

Ke konci roku 2013 dosáhlo zadlužení českých domácností výše 1, 206 bilionu korun. Dluh za loňský rok vzrostl o 42,6 miliardy českých korun. V posledním měsíci loňského roku zadluženost mírně klesla a to o 2, 3 miliardy korun. Vzrostly nejen dluhy, ale i vklady u bank. České domácnosti měli u bank uloženo ke konci roku částku 1,218 bilionů korun, v prosinci se však jejich výše zvedla o 7 miliard korun.¹⁴

V lednu 2014 klesla zadluženost oproti prosinci loňského roku o 1,3 miliardy korun, nicméně dluh je o více než 44 miliard korun vyšší než v lednu loňského roku. Podobně je na tom i zadluženost podniků, která se během ledna snížila o půl miliardy korun a to na 995,2 miliardy korun. Ovšem stejně jako v případě zadluženosti domácností, i zadluženost podniků je vyšší než v loňském roce. Zadluženost domácností tvoří stále především úvěry na bydlení. Očekává se, že poměr zadluženosti bude na stejné úrovni, jako tomu bylo loňský rok.¹⁵

5 TYPY ÚVĚRŮ

Existuje několik druhů úvěrů, které si v České republice lze sjednat. Úvěry se dělí na účelové a neúčelové. Bere-li si klient účelový úvěr, znamená to, že musí věřiteli sdělit, na co si úvěr bere. Nejčastěji jsou účelové úvěry na bydlení, jsou výhodnější než úvěry neúčelové. Neúčelový úvěr je tedy takový, kdy není nutné prokazovat účel půjčky, ale úroková sazba je vyšší.

¹³ JÍLEK, Josef. Finanční trhy a investování. 1. vyd. Praha: PBTisk s. r. o., 2009.

¹⁴ ČTK [online]. Publikováno [31. 1. 2014]. Citováno dne [12. 11. 2015] Dostupné z ><http://byznys.ihned.cz/c1-61640000-zadluzeni-cechu-stouplo-o-vic-nez-40-miliard-korun-vzrostly-ale-i-uspory-v-bankach><

¹⁵ PORYBNÝ, Zdeněk Dluhy domácností klesly o více než miliardu [online]. Publikováno [28. 2. 2014]. Citováno dne [12. 11. 2015] Dostupné z ><http://www.novinky.cz/ekonomika/328982-dluhy-domacnosti-klesly-o-vice-nez-miliardu.html><

Dalším z druhů úvěrů je povolené **přečerpání účtu nebo-li kontokorent**. Znamená to, že lze vybrat peníze z účtu i v okamžiku, kdy na účtu nejsou žádné peníze. Zřízení kontokorentu je většinou zdarma. Sjednat si ho je možné u banky, kde má osoba veden osobní účet. Někdy je třeba mít u banky osobní účet delší dobu, alespoň v řádech několika měsíců. Vedení kontokorentu může být zpoplatněno, ale v poslední době od toho banky upouští. Účel kontokorentu je stejný jako v případě finanční rezervy. Peníze lze využít kdykoli a není nutné sdělovat účel. Rozdíl je v tom, že kontokorent je zapotřebí splatit.¹⁶

Pro bezúčelové čerpání úvěrů složí **kreditní karty**. Jejich výhodou je, že je zde bezúročné období, kdy si lze zapůjčit peníze, aniž by se musel platit úrok. Často se ale proto stává, že lidé nemyslí na to, že úvěr budou muset jednou splatit. Utrácejí a nedávají si stranou finance na úvěr. Bezúročné období se vztahuje pouze na použití karty na bezhotovostní platbu, nikoliv na hotovostní výběry z bankomatu. Při vedení kreditní karty, banka jednou měsíčně posílá výpis z účtu. Na základě vyúčtování se zpětně platí úvěr. Lze ho splatit jednorázově či se dá odložit do pravidelných splátek. Úvěrové sazby u kreditních karet ale nepatří mezi ty nejvýhodnější. Úroková sazba činí 20-26%. Majitel karty je povinen každý měsíc uhradit minimální částku, která je uvedena ve smlouvě.¹⁷

Za nejsnazší cestu k penězům jsou považovány **spotřebitelské úvěry**. Lidé si často vezmou úvěr, a jakmile ho splatí, berou si další nebo mají více úvěrů současně. Proto jakmile má někdo finanční potíže, vezme si většinou právě spotřebitelský úvěr či již zmíněný úvěr prostřednictvím kreditní karty. Další možnost, jak si opatřit něco na dluh je **leasing**. Využívá se pro nákup osobních automobilů a to jak nových, tak i ojetých. Některé společnosti umožňují leasing i na motocykly či nákladní automobily. Věc ale patří majetku leasingové společnosti, nikoliv tomu, kdo leasing splácí. Až po splacení leasingu, jde věc do majetku dlužníka, ale také nemusí. To v případě, že se dlužník dostane do problémů. Leasingová společnost si může svůj majetek vzít zpět, který pouze propůjčila do užívání. Dlužník ručí akontací (první navýšenou splátkou) nebo mu může ručit další osoba.¹⁸

¹⁶ JANDA, Josef. Jak žít šťastně na dluh. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2013.

¹⁷ KLÍNSKÝ, Petr a kol. Finanční gramotnost. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání, 2008.

¹⁸ JANDA, Josef. Jak žít šťastně na dluh. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2013.

Nejznámějším a zároveň nejvýhodnějším druhem úvěru je **hypoteční úvěr**. Tento úvěr je účelový, banka ho poskytuje na základě ručení nemovitostí. Banka má na základě ručení nemovitostí jisté právo v případě neplacení závazku. Banka má větší jistotu vrácení finančních prostředků a z tohoto důvodu je úroková sazba nižší než u ostatních úvěrů. Zástavní právo vzniká na celou nemovitost. Pokud by banka prodala nemovitost za účelem splacení úvěru, může si vzít pouze výši dlužné částky. Zbytek peněz dostávají ostatní věřitelé či klient.¹⁹

Úvěry lze rozdělit také podle typu výplaty na hotovostní, kdy jsou poskytnuté finanční prostředky vyplaceny v hotovosti a na bezhotovostní, které jsou zaslány za vybraný bankovní účet. Pokud banka vyžaduje jištění movitostí či nemovitostí, jedná se o zajištěné úvěry. Nezajištěné úvěry banky poskytují pouze svým nejlepším klientům. Nezajištěné úvěry se poskytují pouze na malé finanční půjčky. Podle doby splatnosti se úvěry dělí na krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé.²⁰

6 POMĚR ZADLUŽENOSTI

Zadluženost českých domácností se razantně zvyšuje. Podle Teplého (2013) v letech 1993-2001 dosahovala zadluženost všech domácností v České republice v průměru přibližně sto milionů českých korun. V roce 2005 tomu již bylo pět set milionů korun. V roce 2008 činila celková zadluženost českých domácností 1 bil. Kč, na konci roku 2012 tomu bylo již 1,24 bil. Kč. Dá se tedy říci, že zadluženost domácností v ČR roste a zvyšuje se i tempo, jakým narůstá. Oproti jiným zemím se však nedá považovat za příliš vysokou.²¹

Podle Votruby²² si lidé berou další a další půjčky. Uvádí také ale, že pokud si lidé budou méně půjčovat či budou snižovat své dluhy, dojde k hospodářské krizi.

Lidé si půjčují, aniž by domýšleli následky. Domácnosti si půjčují nejvíce na bydlení

¹⁹ KOCIÁNOVÁ, Helena. Finanční gramotnost v kostce. Olomouc: Anag, 2012.

²⁰ Finance media a. s. Jaké máme druhy úvěrů? [online] Citováno dne [12. 11. 2015] Dostupné z ><http://www.finance.cz/uvery-a-pujcky/hotovostni-pujcky/abeceda-hotovostnich-uveru/druhy-uveru/><

²¹ TEPLÝ, Petr a kol. Navigátor bezpečného úvěru. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2013.

²² VOTRUBA, Adam. Paradox úroků. 1. vyd. Brno, Akcent, spol. s r. o., 2013.

a poté na spotřebu. Zatímco zadluženost jedné domácnosti činila v roce 2005 necelých 300 000 Kč, v roce 2008 tomu bylo již přes půl milionu. V roce 2012 vzrostla zadluženost až na 800 000 Kč. Přestože se zadluženost na bydlení zvedla od roku 2005 téměř o trojnásobek, zadluženost na spotřební zboží se pohybovala v těchto letech pořád mezi 200 000-300 000 Kč. Lidé si tedy začali více půjčovat zejména na bydlení.²³

GE Money Bank provedl výzkum, díky kterému se ukázalo, že pro Čechy je půjčování naprosto běžnou záležitostí. Až 82 % Čechů si již někdy v minulosti půjčilo peníze. Od svých známých či přátel se lidé většinou půjčují peníze v rádech několik stovek či tisíců. Pokud potřebují větší finanční obnos, obrací se 6 z 10 Čechů na bankovní instituci. Od institucí si lidé půjčují nejčastěji na koupi nemovitosti, na automobil či na vybavení domácnosti. Podle ředitelky GE Money Bank se nečekané výdaje pohybují v rozmezí od 10 do 50 tisíc korun. Ve stavu finanční nouze, kdy právě přišli nečekané výdaje, se ocitl každý druhý Čech. Podle statistik České národní banky se v roce 2009 pohybovala zadluženost českých domácností u bank ve výši 101,5 miliard korun. Kolik lidí dluží nebankovním institucím, není známo, jelikož tyto dluhy nepodléhají žádné statistice. Stejně jako roste zadluženost, roste i počet exekucí.

V roce 2009 bylo vykonáno až 600 tisíc exekucí.²⁴ Ze statistik rovněž vyplývá zajímavé zjištění a to, že nejvyšší poměr zadluženosti se vyskytuje v rodinách s násilným partnerem. Ženy žijící s násilnickým partnerem jsou pod hrozbou psychického teroru nuceni brát si na sebe půjčky od soukromých investorů a lichvářů. Některé z těchto žen končí v azylových domech, ovšem s dluhy na krku.²⁵

7 PŘÍČINY ZADLUŽENOSTI

Podle Jílka²⁶ existují dva důvody, proč se lidé zadlužují. První z nich je preference materiální před tím, než nemít všechno, co by si přáli, ale nebýt zadlužený. To znamená, že chtějí mít například stylový nábytek, moderní mobil, ale nehledí již na to,

²³ ROD, Aleš a kol. Dnešní finanční svět. Praha: Terra-klub, o. p. s., 2012.

²⁴ RYSKOVÁ, Světlana. Osobní finance: Půjčka je riziko. Praha: Computer Press, 2002-, roč. 2010, č. 4.

²⁵ Sdružení ochrany spotřebitelů. Osobní finance: Nevíte si rady s dluhy?. Praha: Computer Press, 2002-, roč. 2010, č. 6.

²⁶ JÍLEK, Josef. Finanční trhy a investování. 1. vyd. Praha: PBTisk s. r. o., 2009.

že budou zbytečně několik let zadluženy. Toto zadlužení je založeno na optimismu, jelikož dlužníci věří, že budou schopni z budoucích příjmů dluhy splatit. Ve většině případů tomu tak ve skutečnosti ale není, a vznikají problémy se splácením dluhů.

Druhý typ zadlužení naopak vychází z toho, že dlužníci předpokládají, že své dluhy nikdy nebudou schopni splatit, což se ale nikdy nepodaří prokázat. Mnoho zadlužených domácností si se splácením nedělá zbytečné starosti. Pokud nemají na splátku, tak jednoduše nesplácejí. Nevýhodné jsou dlouhé splatnosti. Dlužník splácí úvěr po dlouhou dobu svého ekonomicky aktivního života. Zvyšuje se riziko, že se něco přihodí (např. úraz nebo ztráta živitele) a dlužník nebude moci úvěr splácet.²⁷

Podle Teplého²⁸ je hlavním důvodem ztráta zaměstnání a s tím spojené trvalé snížení příjmů. Na druhém místě si lidé půjčují z naivity. Myslí si, že budou schopni úvěr splácet, ale ve skutečnosti už to tak pozitivní bohužel není. To se shoduje s důvodem zadlužení podle Jílka, kdy si lidé půjčují na materiální věci a věří své schopnosti to splatit. Dalším častým důvodem podle Teplého je rozchod či rozvod, nemoc a nekomunikování s věřiteli. Další pozice obsadily důvody jako závazky blízkého, úvěr pro třetí osobu, mateřská dovolená či ručení (spoludlužník). Nejčastěji jsou lidé předluženi na rok, případně na půl roku. Ta třetí pozici jsou dluhy na dva roky.

Lidé si také velmi často půjčují proto, aby zvýšili svoji životní úroveň a ukázali okolí, že na to mají. Například budou-li mít Vaši přátelé mobil za 3000-4000 Kč, budete Vy na větší úrovni, pokud si pořídíte mobil za 10 000 Kč. Podobně to může být například s drahou dovolenou. Pořídí-li si člověk nejdražší dovolenou, jistě trumfne své okolí. Jenže kromě vzpomínek a fotografií zůstane akorát dluh, díky kterému na dovolenou nikdo nezapomene hodně dlouho. Z toho vyplývá, že lidé si nepůjčují, aby řešili praktické záležitosti, ale proto, aby si mohli splnit svůj sen. Lepší vybavení bytu, drahá kožená sedačka či luxusní dovolená. Všechno má společný cíl. Chceme se odlišit od ostatních.²⁹

²⁷ JÍLEK, Josef. Finanční trhy a investování. 1. vyd. Praha: PBTisk s. r. o., 2009

²⁸ TEPLÝ, Petr a kol. Navigátor bezpečného úvěru. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2013.

²⁹ JANDA, Josef. Jak žít šťastně na dluh. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2013.

8 PREVENCE ZADLUŽENOSTI

Každý by měl se svými finančními prostředky zacházet opatrně, aby se nezadlužil. Je třeba spořit a nakupovat pouze to, co si můžeme dovolit. Hlavní roli hraje vyrovnaný rozpočet domácnosti. Nechtějí-li mít lidé finanční potíže, neměli by si půjčovat více, než jsou schopni splácet. Měli by myslet na budoucnost, na nepředvídatelné situace, při kterých by museli vynaložit další finanční prostředky.

Takovouto nepředvídatelnou situací může být například nemoc nebo povodeň či jiná živelná katastrofa. Pokud někdo ví, že nebude moci splatit splátku, měl by o tom informovat banku již předem, aby se vyhnul případným úrokům navíc a hlavně také možné exekuci.³⁰

Pokud se člověk dostane do situace, že není schopen splácet své závazky, je důležité, aby se snažil neprodleně kontaktovat věřitele. Společně je pak možné najít alternativní řešení vzniklé situace. Může se jednat například o nastavení nového splátkového kalendáře apod. Což může člověk učinit i v situaci kdy už je rozhodnutí o exekuci vykonatelným.³¹

Dalším možným opatřením je snaha o zvýšení příjmů do rodinného rozpočtu. To je možné například dalším pracovním poměrem, brigádou, pronájmem stávajících prostor nebo prodejem majetku. S dluhy je spojeno šetření finančních prostředků. Pokud není peněz nazbyt a člověk se nechce dostat do dluhů, je třeba začít šetřit. Doporučuje tedy, pokládat si předtím, než něco člověk nakoupí bez rozmyšlení, tuto otázku: „Opravdu to potřebuju nebo to pouze chci a mám na to chuť?“³²

Je třeba nakupovat s rozmyslem., protože se může stát, že člověk nakoupí spoustu zbytečností a dobrot, ale nakonec zjistí, že to nepotřebuje a zbytečně vydal peníze. Nejlepší je si před odchodem do obchodu napsat seznam věcí, co je třeba. Ideální je rozmyslet dopředu, co se bude vařit a podle toho sepsat seznam potřebných ingrediencí. Takto se lze v obchodu vyhnout dojmu, že všechno, co je zrovna v akci, je nutně potřeba koupit.

³⁰ VRBKOVÁ, Lucie. Už nikdy dlužníkem. 3. vyd. Praha: Cofet, a. s., 2009.

³¹ JEŽEK, Martin. Jak vyvrát na exekuce. 1. vyd. Brno: BizBooks, 2013.

³² TOMKOVÁ, Eva. 111 tipů jak šetřit svoje peníze. 1. vyd. Brno: Computer Press, a. s., 2009.

Další, často zmiňovanou, ale účinnou radou, je nakupování s plným žaludkem. Kdo jde do obchodu hladový, tak ho to přirozeně nutí koupit si ještě něco navíc. Když už je tedy seznam napsaný, doporučuje se si spočítat, kolik celkový nákup bude přibližně stát. Příslušný finanční obnos, který vyjde, by měla peněženka obsahovat. Takto se lze vyhnout zbytečnému nakupování a nakoupí se pouze to, co bylo uvedeno na seznamu. Pokud člověk už do nějakého obchodu jde, je dobré také znát triky obchodních řetězců, aby se předešlo tomu, že jim člověk naletí. Častým, oblíbeným trikem, je umístování nejdražších výrobků do úrovní očí. Obvykle, když se člověk podívá níže, uvidí podobné výrobky za nižší cenu. To dělají obchodní řetězce proto, že člověk se přirozeně dívá na zboží v úrovni očí.

Trikem, na který je třeba si dát pozor, jsou barevná světla. Jsou umístěna tak, aby vystavované zboží, například zelenina, mělo lepší barvu. Při pohledu na zeleninu na obyčejném světle, lze zjistit, že není tak hezká, jak se na první pohled zdála. U zeleniny se často také vyskytují zrcadla – to aby vypadalo, že jí je více, než jí ve skutečnosti je. Všimli jste si, že když jdete nakoupit do obchodu pouze pečivo, musíte projít přes celý obchod? To proto, že pečivo nakupuje každý a každý tedy musí projít celým obchodem, aby si mohl dané pečivo koupit. Tím pádem musí projít okolo spousty jiných regálů, kde s největší pravděpodobností nakoupí i něco jiného, byť původně šel jen pro rohlíky.

Je důležité hlídat si své příjmy a výdaje. Výdaje by neměli být vyšší než příjmy, jinak se člověk dostává do problému, jak chybějící peníze uhradit. Klíčovým pojmem je cash flow, tedy tok peněz. Pokud je cash flow záporný, znamená to, že rodina právě vydala více peněz, než byla schopna vydělat. Může nastat ale i zrádná situace, kdy je cash flow kladný, jenže časově nevyvážený. Do takové situace se může dostat rodina, jejíž příjmy jsou nárazové avšak výdaje pravidelné (nájem, elektřina, plyn...) ale příjmy jsou soustředěny například jen do listopadu. V takovém případě je pro rodinu důležité, aby si vytvořila dostatečné finanční rezervy. Je také velmi důležité dodržovat dohodnutý rámec měsíčních výdajů. Je vhodné si sepsat, co všechno je potřeba uhradit a nakoupit, a toho se zdržet. Lidé často provádí chyby při sčítání příjmů. Jednou z nich je předpoklad, že výplata bude vyplacena v nejbližší možný termín. Málokdo počítá s tím, že se může vyplacení příjmu opozdit. Mnoho lidí má proto nastaven datum splatnosti úvěru na výplatní termín. Dostávají se pak do situace, kdy je opožděno vyplacení

příjmů, a lidé nejsou schopni úvěry splatit.³³

Stejně jak uvádí Vrbková, tak i Smrčka říká, že je důležité v takové situaci komunikovat s věřiteli. Pokud si ale někdo půjčil od nebankovní instituce či od soukromníka, může se dostat do ještě větších nepříjemností, než je zadlužení samo o sobě. Další chybou, které se lidé někdy dopouští, je vycházení z předpokladu, že příjmy se budou v budoucnu zvyšovat. Jen na základě toho, že jim zaměstnavatel slíbil, že dostanou přidáno, si půjčili více, než byli momentálně schopni splácet. Přidáno ale nakonec nedostanou a lidé mají na krku větší dluh, než jsou schopni unést. Pracovníci pracující s dlužníky slyšeli mnoho podobných případů, které začínaly podobně nevinně. Třetím častým omylem je podle Smrčky přesvědčení, že se stane něco mimořádného, díky čemuž se nám podaří získat další finanční prostředky, například výhra v loterii či finanční odměny v zaměstnání na konci roku.³⁴

Také Eker³⁵ uvádí, že chce-li člověk mít více peněz, je třeba zvýšit svůj příjem či naopak snížit výdaje. Doporučuje myslet na budoucnost. Chudí lidé, podle něho, myslí jen na dnešek, na to, co je teď a tady. Pokud ale budete myslet pouze na dnešek, nikdy se nebudete mít lépe. Chcete-li si vydělat na lepší zítřky, je třeba se více snažit a zvýšit své příjmy. Není rozumné utrácet za zbytečnosti. Kdo si koupí něco drahého pro potěšení, je to známka toho, že má i jiný, skrytý problém. Nová drahá kabelka problém nevyřeší a zbytečně utracené peníze již nikdo nikomu nevrátí.

Před zadlužením je vhodné promyslet si, zda úvěr bude opravdu třeba. Není příliš rozumné půjčovat si na nepotřebné věci. V dnešní době je sice možné si půjčit na všechno, ale nedoporučuje se půjčovat na nedůležité, nepotřebné věci. Kdo si chce pořídit novou pohovku či velkou televizi, měl by být schopen si na ni ušetřit. Nákup nepotřebné věci by neměl nikoho zadlužit. Je vhodné zvážit, za jak dlouho bychom byli schopni si na vysněnou věc našetřit a teprve potom si jí zakoupit.³⁶

³³ VRBKOVÁ, Lucie. Už nikdy dlužníkem. 3. vyd. Praha: Cofet, a. s., 2009

³⁴ SMRČKA, Luboš. Rodinné finance: ekonomická krize a krach optimismu. 1. vyd. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2010.

³⁵ EKER, Harv. Přeložil: JAROŠ, Martin. Jak myslí milionáři. 1. vyd. Český Těšín: Finidr s. r. o., 2005.

³⁶ KRÁLOVÁ, Lenka a kol. Krotitelé dluhů. 1. vyd. Praha: Plot, 2009.

Chce-li se člověk vyhnout dluhům, měl by mít dostatečnou finanční rezervu. Ta by měla být pro každou domácnost samozřejmostí. Pro někoho to může být obtížné. Aby člověk ušetřil alespoň nějaké finanční prostředky, měl by být schopen si občas něco odříci. Díky finančním úsporám je možno zafinancovat nečekané výdaje, které by z běžného měsíčního příjmu nemusel člověk zvládnout zaplatit. Doporučuje se s našetřenými penězi vůbec nepočítat. Dělat, jako kdyby vůbec nebyli. Pokud si budete šetřit a nakonec za našetřené peníze nakoupíte nové vybavení či dovolenou, nejedná se o finanční rezervu. Kdo chce cestovat, měli by si na dovolenou spořit zvlášť. Finanční rezervu lze využít, když se například rozbije pračka, lednička či automobil. Je třeba také zvážit, zda je výhodnější přístroj nechat spravit či si pořídit nový. Pokud se rozbije chladnička, je výhodnější si koupit novou, jelikož samá oprava může být dosti nákladná.

Pokud ale nejede automobil, asi hned nikdo nepojede pro nový. Finanční rezervu lze využít i v případě nedoplatku za energie a plyn. Finanční rezervu je nejvhodnější mít na spořicí účet. Spořicí konto je na rozdíl od osobních účtů lépe úročeno. Ještě před založením konta, je dobré si zjistit úrokové sazby i to, zda je nejedná o produkt s výpovědní dobou. Kdo se i přesto rozhodne si půjčit, měl by si dát pozor na to, co podepisuje. Důležité je si důkladně smlouvu přečíst a dát si pozor i na případnou rozhodčí doložku. To znamená, že v případě nutnosti rozhodne jeden konkrétní soudce. Většinou právě ve prospěch věřitele. V nedávné době byla rozhodčí doložka právě takto zneužívána.³⁷

Rozhodčí doložka může vypadat následovně: *„Smluvní strany se dohodly, že pravomoc k řešení veškerých sporů a nároky, které přímo nebo odvozeně vznikly z této smlouvy nebo v návaznosti na ní, má podle zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení, v jednoinstančním písemném rozhodčím řízení kterýkoli z níže uvedených rozhodců, kterému poskytovatel úvěru doručí žalobu. Rozhodčí řízení se bude konat v sídle rozhodců. Rozhodci pro tento účel jsou: JUDr. Jan Novák, advokát se sídlem v Aši, nebo Mgr. Jana Nováková, advokátka se sídlem v Aši. Pro případ, že žádný z uvedených rozhodců nebude ochoten nebo moci funkci rozhodce přijmout či vykonávat, dohodly se strany této smlouvy na tom, že jediného rozhodce určí poskytovatel úvěru ze seznamu advokátů vedeného Českou advokátní komorou.“* Jak je zřejmé z uvedeného příkladu,

³⁷ JANDA, Josef. Jak žít šťastně na dluh. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2013.

v případě sporu žalobce nepodá žalobu k soudu nýbrž k rozhodci. Jmenování rozhodce je tedy plně v kompetenci potencionálního žalobce. Rozhodčí řízení je jednoinstančním, tzn. nelze proti němu podat řádné odvolání.

Na základě rozhodnutí v rámci rozhodčího řízení lze domáhat nařízení o exekuci.³⁸

Pokud se člověk dostane do finančních obtíží, rozhodně by neměl splácet půjčku další půjčkou. Mohl by se tak snadno dostat do dluhové spirály. Tato situace začíná tak, že člověk utrací více než je schopen si vydělat a vezme si půjčku, aby vyrovnal rozdíl mezi příjmy a výdaji. Jelikož ale splácí půjčku, většina peněz jde právě na půjčku. Dlužník si vezme další půjčku, aby mohl splatit tu původní a rázem je v dluhové spirále.³⁹

Řeší-li někdo nedostatek finančních prostředků, bylo by vhodné znát co je to RPSN (roční procentní sazba nákladů). Toto číslo umožňuje lépe vyhodnotit, zda je poskytovaný úvěr výhodný či nevýhodný. RPSN udává procentní podíl z dlužné částky, který musí spotřebitel zaplatit za období jednoho roku v souvislosti se splátkami a dalšími výdaji a čerpáním úvěru. (Asociace vzdělavatelů v sociální práci, 2009)

8.1 Ochrana před nesolidními věřiteli

Kdo je již rozhodnut, že si potřebuje půjčit finance, měl by k tomu přistupovat zodpovědně. Aby dlužník předešel případnému předlužení, může využít dluhového poradenství, kde klientům poskytují potřebné informace a rady. Je vhodné si půjčovat jen u kvalitních značkových společností a oslovit jich co nejvíce. Pokud někomu půjčku nedají, znamená to, že dotyčná osoba nejspíše nebude schopna úvěr splácet.

A samozřejmě – než něco člověk podepíše, měl by si to důkladně přečíst. Doporučuje se zjistit si výši úrokové sazby úvěru ještě před samotným zadlužením. Pokud dlužník nebude schopen splácet, doporučuje Vrbková komunikovat se společností, které dluží. Může se s ní dohodnout na změně výše splátek či na odkladu.⁴⁰

³⁸ HUBÁLEK, Michal a kol. Manuál pro sociální pracovníky v oblasti insolvence. vyd. Praha: Gemi, s. r. o., 2011.

³⁹ ROD, Aleš a kol. Dnešní finanční svět. Praha: Terra-klub, o. p. s., 2012.

⁴⁰ VRBKOVÁ, Lucie. Už nikdy dlužníkem. 3. vyd. Praha: Cofet, a. s., 2009.

V žádném případě by si ale neměl půjčovat od další společnosti, aby mohl zaplatit první společnosti. Dostane se tak do dluhové spirály, kterou nebude moci zvládnout.⁴¹

Přečíst si smlouvu ještě před podepsáním doporučuje i Janda. To by měla být samozřejmost. Pokud je pro člověka ve smlouvě něco nesrozumitelného, může se spojit s někým, kdo má příslušné znalosti a zkušenosti. Nejlépe s právníkem či finančním poradcem. To sice bude stát nějaké peníze, ale je žádoucí vědět předem, co podepisujeme a vyhnout se tak případným budoucím problémům. Janda uvádí, že polovina lidí žádajících půjčku si smlouvu nepřečte, případně jí ani nerozumí. Před samotným zadlužením je třeba si promyslet, kolik peněz vůbec bude třeba. Menší půjčky jsou zákeřnější a to z toho důvodu, že splnění podmínek na žadatele o úvěr není společnostmi tolik prověřováno, případně není prověřováno vůbec. U malých půjček hrozí mnohonásobné přeplacení původní zapůjčené částky. Dlužníci jsou trestáni vysokými sankcemi, pokud neuhradí splátku včas.⁴²

Při půjčce je třeba počítat i s další finanční odměnou neboli úrokem. Pokud jej vyjádříme v procentech, mluví se o tzv. úrokové míře. Musíme si uvědomit, že koruna, kterou máme v ruce dnes, může mít jinou hodnotu než koruna, kterou budeme mít zítra. Korunu si totiž můžeme uložit v bance a získat za to odměnu. Obchodní banky umožňují svým klientům jak poskytnutí půjčky, tak i uložení svých peněz, které klienti nechtějí mít doma. Úroková míra je spojena s oběma těmito situacemi. (Rod a kol., 2012)

Bank působí v České Republice spousta. Mimo bank působí v České Republice i spousta nebankovních institucí. Pokud má firma v názvu „banka“ nebo „spořitelna“ je povolena a kontrolována státem a Českou národní bankou. Banky musí předkládat výkazy, je přísně kontrolováno jejich účetnictví. Pokud v názvu „banka“ ani „spořitelna“ není, chybí ji zde přísná kontrola, ale jinak podniká podle pravidel. Neznamená to, že by tyto společnosti byli nespolehlivé, ale je třeba při jednání s nimi

⁴¹ TEPLÝ, Petr a kol. Navigátor bezpečného úvěru. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2013.

⁴² JANDA, Josef. Jak žít šťastně na dluh. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2013.

dávat větší zřetel.⁴³

Už se Vám někdy stalo, že Vás váš příbuzný či kamarád požádal, zda byste mu půjčili peníze?

Nikdy byste si neměli brát úvěr, abyste mohli někomu půjčit a to ani v případě, že se bude jednat o našeho nejlepšího kamaráda, na kterého bylo vždy spolehnoutí. Mohlo by se potom stát, že už o dotyčném neuslyšíte, peníze už nikdo nevrátí, ale dlužníkem budete Vy sami.

Podobný případ je popsán v časopise *Osobní finance*, kdy si slečna Hana vzala úvěr kvůli svému bratrovi. Sama půjčku nepotřebovala, ale když jí o to její bratr požádal, neváhala. Ani se ho nezeptala, na co vlastně peníze potřebuje. Hančin bratr zpočátku splácel splátky, tak Hanka ani nenapadlo, že by mohlo být něco v nepořádku. Brzo ale začali chodit Hance upomínky tak je vždycky předala bratrovi. Ten slíbil, že to urovná a tak se o to Hanka již dále nestarala. Upomínky chodily dál, ale jelikož její bratr bydlel s Hankou, zajistil, aby Hanka o upomínkách neměla ani tušení. Hana už mezitím měla na krku sankce, a mimo jiné jí hrozila už i exekuce. Dluh dosahoval výše jeden a půl milionu korun. Celá rodina se snažila Hance pomoci dostat z dluhů, za které vlastně nemohla. Hana se obrátila na Poradnu při finanční tísní. Postupně se snažila z dluhů dostat. Kdo se nechce dostat do podobné situace, kdy by mu bez jeho zavinění hrozila exekuce, neměl by se zadlužit, aby mohl pomoci někomu dalšímu.⁴⁴

9 DŮSLEDKY ZADLUŽENOSTI

Zadluženost není bezpochyby jednoduchou záležitostí, může s sebou nést mnoho důsledků.

9.1 Psychosociální důsledky

Zadluženost, finanční obtíže s sebou nesou i psychické obtíže, jelikož zadluženost není příliš jednoduchá záležitost. Může se stát, že dlužník popírá svůj problém, nepřipouští si ho. Mnohdy na svoji situaci rezignují a neřeší ji. Aby uspokojili sebe i věřitele, splácí půjčku další půjčkou. Často dlužníci upadají do deprese, což může mít za následek

⁴³ BERTL, Ivan. Kapitoly o finanční gramotnosti. 1. vyd. Praha: Triton, 2012.

⁴⁴ DOUBKOVÁ, Alena. *Osobní finance: Nepůjčujte příbuzným*. Praha: Computer Press, 2002-, roč. 2010, č. 6

v krajním případě až sebevraždu.⁴⁵

9.2 Exekuce

Pokud se člověk dostal do velkých finančních problémů a nebyl schopen splácet úvěr, je možné, že se dostal do exekuce, kdy hrozí odebrání majetku.

Exekuci může provádět několik subjektů. Soud, soudní exekutor, obecní a krajský úřad a finanční úřad.

Než na dlužníkovi dveře zaklepe exekutor, proběhnou dvě soudní řízení.

1. se zkoumá, zda je dluh skutečný
2. soud reaguje na věřitele, který využívá pomoci soudu v případě, že dlužník neplní

Exekutor má nárok na odměny jako je náhrada hotových výdajů (soudní poplatky, doprava, poštovné...), náhrada za ztrátu času při provádění exekuce (50 Kč za každou započatou čtvrt hodinu), náhrada za doručení písemností a dan z přidané hodnoty. Exekutor nemůže zabavit osobní potřeby jako je oblečení, obvyklé vybavení domácností, snubní prsten a zdravotnické potřeby. Také nelze zabavit hotovost ve výši dvojnásobku životního minima.⁴⁶

Schelleová⁴⁷ uvádí ve své knize, co nemůže exekutor zabavit. Zmiňuje, stejně jako Janda, obvyklé vybavení domácnosti, snubní prsten a další věci podobné povahy a zdravotnické potřeby. Neuvádí částky ve výši dvojnásobku životního minima, ale peníze v hotovosti do 1 000 Kč. Jak uvádí Králová⁴⁸, je možné si podat žádost na odklad exekuce. Zákon č. 500/2004 Sb. správní řád, §113 odst. 1) odložení a přerušování exekuce: *„Ze závažných důvodů může exekuční správní orgán usnesením odložit nebo přerušit provedení exekuce, zejména požádá-li povinný o posečkání splnění povinnosti a lze-li z jeho chování mít důvodně za to, že splní svoji povinnost nejpozději ve stejné lhůtě, v jaké může být provedena exekuce, a nehrozí-li, že účel exekuce tím bude zmařen, anebo i bez požádání, šetří-li se skutečnosti rozhodné pro zastavení exekuce. Exekuční správní orgán tak učiní rovněž, stanoví-li to zákon. V případě potřeby si správní orgán vyžádá součinnost toho, kdo o odložení nebo přerušování exekuce požádal“*

⁴⁵ RUSNÁKOVÁ, R. Sociální práce se zadluženými. České Budějovice: Asociace vzdělavatelů v sociální práci. roč. 2009, č. 2.

⁴⁶ JANDA, Josef. Jak žít šťastně na dluh. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2013.

⁴⁷ SCHELLEOVÁ, Ilona a kol. Exekuce. 1. vyd. Brno: NOVOPRESS s.r.o., 2008.

⁴⁸ KRÁLOVÁ, Lenka a kol. Krotitelé dluhů. 1. vyd. Praha: Plot, 2009.

Pokud je osoba ohrožena exekucí, má také možnost podat návrh na odklad exekuce. Tímto je možné exekuci alespoň odložit. Odložení exekuce samozřejmě ale není řešení. Závazky se tím nevyřeší, a s majetkem stejně není možno nakládat.⁴⁹

10 SOCIÁLNÍ PRÁCE S DLUŽNÍKY SENIORY

Sociální práce je odborná disciplína, která díky metodám sociální práce zajišťuje péči o potřebné. Aplikace metod sociální práce vstupuje do života sociálně znevýhodněných v podobě služby či aktivity tak, aby byl klient schopen si pomoci sám. Cílem sociální práce je zmírňování a řešení sociálních problémů. Sociální pracovník při práci s klientem využívá pěti etap sociální práce. První etapou je sociální evidence, kdy klient vyhledá sociálního pracovníka či naopak. Sociální pracovník shromažďuje informace o klientovi a studuje jeho situaci. Navrhne možný plán, jak klientovi pomoci. Po navržení plánu přichází na řadu interakce s klientem. Sociální pracovník vyhodnotí výsledky z pohledu klienta. Další je etapa diagnostická, kdy sociální pracovník vytváří diagnózy prostřednictvím rozhovoru, pozorování, zpráv od odborníků. Poté přichází etapa zpracování plánu a sociální terapie. Sociální pracovník by měl klienta vnímat individuálně, měl by být schopný vžít se do jeho situace. Měl by být vstřícný a empatický, vystupovat profesionálně. Sociální pracovník by měl být schopen akceptace bez předsudků neboli bezvýhradného přijetí. Klient by měl mít možnost vyjádřit své pocity a přání.⁵⁰

Dá se říci, že sociálního pracovníka lze využít tam, kde mohou být klientovi zakázky:

- Poskytnout informace o klientových právech i o existujících formách pomoci
- Poskytnout kvalifikované posouzení stavu uspokojování klientových základních potřeb
- Poskytnout přímou pomoc při klientově vyjednávání s jinými subjekty
- Navrhnout způsoby prevence takových typů chování, které jedince či širší společnost ohrožují
- Navrhnout způsoby reakce na překročení zákona
- Navrhnout formy sociálních služeb, které reagují na doložené potřeby

⁴⁹ TOMKOVÁ, Eva. 111 tipů jak šetřit svoje peníze. 1. vyd. Brno: Computer Press, a. s., 2009.

⁵⁰ GULOVÁ, Lenka. Sociální práce pro pedagogické obory. 1. vyd. České Budějovice: Protisk s. r. o., 2011.

- Poskytnout tyto služby
- Zhodnotit efektivitu těchto služeb⁵¹

Má-li člověk dluhy, může se obrátit na občanskou poradnu, kde s dluhy poradí. Dluhový poradci radí klientům s analýzou jejich dluhů, mohou pomoci sestavit osobní či rodinný rozpočet. Pokud je to možné, pomáhají při komunikaci mezi dlužníky a věřiteli. Snaží se motivovat klienty, aby se snažili svoji situaci řešit. Pracovníci pracující s dlužníky by měli mít znalosti z problematiky insolvenčního zákona, zákona o exekutorech, exekučním řádu a majetkoprávní problematiky. Patří sem i informace o vytváření finančních rezerv, informace o spořicíh účtech, jak by měla vypadat smlouva a naopak co by smlouva obsahovat neměla.

Dlužníky se nejčastěji stávají patologičtí hráči, závislí na alkoholu a drogách, lidé s poruchou osobnosti, lidé s duševním onemocněním (maniodepresivita), lidé žijící konzumním způsobem života, sociálně a ekonomicky slabší a lidé s nižším vzděláním. Do dluhů se také mohou snadno dostat ti, kteří nedomýšlí důsledky svých činů, ti, co se rozhodují impulzivně, chtějí za každou cenu uspokojit potřeby svých blízkých.

V neposlední řadě jsou ohroženi také ti, kteří se nenaučili být samostatní a zodpovědní za svůj život. Pro paní Vyhnánkovou (Občanská poradna Brno) je nejobtížnější, když dlužník nepřipouští svoji odpovědnost za dluhy a nespolupracuje tak, aby bylo možno zjistit, jaké jsou jeho závazky. Jediné východisko podle paní Vyhnánkové je pro klienty často získání peněz z další půjčky. Pro paní Krušinskou (Poradna Praha) je zase neobtížnější, když klient přijde až ve chvíli, kdy je jejich situace prakticky neřešitelná. Klienti často řešení situace odkládají a přicházejí až ve chvíli, kdy jim hrozí exekuce. Situaci, kdy přijde klient řešit svou situaci až na poslední chvíli, považuje za nejobtížnější i paní Křížová, poradkyně z Prahy. Paní Vyhnánková a pan Johanna z Ostravy se shodují na tom, že by klientům pomohlo posouzení jejich individuální situace, umožnění snížení splátek a také změna zákona, která by neumožňovala 300 % úrok. Vedoucí občanské poradny Pod Křídly paní Ševčíková by zase uvítala preventivní informace o předluženosti a omezení inzerce „výhodných“ půjček. S tímto se shodují i další pracovníci občanských poraden.⁵²

⁵¹ MATOUŠEK, Oldřich a kol. Sociální práce v praxi. 1. vyd. Praha: Portál, 2005.

⁵² Asociace občanských poraden [online] Citováno dne [12. 11. 2015] Dostupné z ><http://www.obcanskeporadny.cz>

11 ODBORNÉ PORADENSTVÍ

Pokud jste se dostali do finančních problémů, je možné navštívit odborníky, kteří Vám s Vašimi problémy pomohou. Jedním z takových institucí je Poradna při finanční tísni s pobočkami v Praze a Ostravě. V Jihlavě můžete navštívit Krizové centrum, kde Vám poradí. Další poradna, kde mohou pomoci s dluhy, se nazývá Asociace občanských poraden. Ta má pobočku v Berouně, Bohumíně, Brně, Českých Budějovicích, Liberci, Ostravě, Praze, Rokycanech, Rumburku, Rychnově nad Kněžnou, Šumperku, Třebíči, Valašském Meziříčí a ve Varnsdorfu. Všechny tyto uvedené poradny poskytují pomoc zadarmo. Správného poradce lze poznat tak, že nebude vnucovat žádný produkt, ani nebude chtít na první schůzce nic podepsat. Správný poradce s klientem prodiskutuje cíle a sestaví finanční plán, který pomůže klientovi zrealizovat. Poradce by neměl propagovat jednu finanční instituci a prodávat její produkty. Je třeba si uvědomit rozdíl mezi nezávislým poradcem a prodejcem.⁵³

12 STÁŘÍ JAKO SPOLEČENSKÝ PROBLÉM

Popíšeme si cílovou skupinu dotazníkového šetření, kterou budou senioři.

Stáří je novodobý fenomén doby, který byl dlouhá léta ve vyspělých státech ignorován. Nelze tedy dnes pevně stanovit hranici stáří. Když si představíme slovo senior, tak se nám vybaví pasivní, starý člověk, který rezignoval na svůj život. V naší zemi se muži a ženy stávají penzisty relativně v mladém věku, a to okolo 60 let. Naproti tomu v zahraničí se běžně do důchodu odchází až po 65. roce života. Dnes i v 65 letech většina lidí aktivně pracuje a zabezpečuje tak svoji rodinu, vnoučata. Je to dáno moderní dobou, časovým stresem a hospodářskými výsledky. Stárnutí populace významně ovlivňuje kvalitu lidského života každého jedince i rozvoj společnosti jako celku. Stáří je problém, který překročil rámec osobní, rodinný a stal se společenskou výzvou. Málo seniorů je odkázáno finančně na podporu rodiny, jelikož dnešní generace ztratila hodnoty solidarity a pomoci. Po odchodu do důchodu se seniorovi mění jeho priority a postoje k hodnotám života. Už pro něj není důležité, že musí osm hodin v práci, ale ví, že nyní může trávit čas s rodinou, vnoučaty a tím se mění i samotné priority seniora. Toto období si mnoho z nás představuje jako dobu temna a prázdnoty, kdy senior neví co s volným časem a proto vznikla stereotypizace této populace.

⁵³ KRÁLOVÁ, Jarmila. Eva, RÁŽOVÁ. Sociální služby a příspěvek na péči. 3. vyd. Ostrava: ANAG, 2009.

Spokojený senior je ten, který pochopil svůj úděl v důchodu. Pochopil, že jeho čas v pracovním procesu byl vyčerpán a nyní se může věnovat tomu, co chtěl, když nemohl. Musí být smířen s tím, že vše se bude po tělesné, ale i psychické stránce zhoršovat. Odchod do důchodu tak pro většinu z nich u nás znamená přechod z aktivního života, plného práce a různých aktivit do penzijního věku, který je charakteristický pasivitou. V zahraničí se setkáváme se spoustou programů a projektů pro seniory, kteří je většinou plně využívají. Stárnutí a staří se stává i u nás stále diskutovanějším tématem.

12.1 Senior

V literatuře je mnoho definic a pojmů pro jedince v období stáří. Z pojmů „jako „starý“ nebo „důchodce“ je patrný negativní náboj a proto se ve společnosti užívá název senior, který je považován lidmi za více neutrální a přijatelný. Tento pojem je kladně přijímán i samotnými jedinci.⁵⁴

⁵⁴ PETŘÍKOVÁ, A. ČORNANIČOVÁ, R., - Gerontagogika. Úvod do teorie praxe edukace seniorů. Olomouc, 2004.

EMPIRICKÁ ČÁST

V teoretické části byly vysvětleny základní pojmy a údaje o dluhové problematice a jiných záležitostech, které s tímto problémem souvisí. Tím může být např. zmíněná exekuce, práce se zadluženými klienty ale také prevence před zadlužeností, kde jsou k nalezení odborné rady, jak dluhům předcházet. S dluhovou problematikou souvisí i nezaměstnanost, jelikož právě nezaměstnaný člověk se často může dostat do dluhové pasti. V teoretické části nechybí ani kapitola o nesolidních poskytovatelích úvěrů, před kterými je třeba se chránit. Chce-li se člověk vyhnout dluhům, měl by znát pojmy a údaje uvedené právě v teoretické části.

13 METODIKA

Pro empirickou část byl zvolen deskriptivní kvantitativní výzkum, kdy získána data jsou interpretována bez vytvoření hypotéz. Deskripce je popis specifických podrobností situace, jevů a vztahů. Deskriptivní výzkum se soustřeďuje na otázky jako: kdo, jak a kolik. Jak nástroj sběru dat byl zvolen dotazník.⁵⁵

V tomto šetření byl zvolen jako nástroj sběru dat dotazník. Sběr dat prostřednictvím dotazníkového šetření probíhal v prostorách organizace ŽIVOT 90 – Jihlava od pondělí 23. listopadu do následujícího pondělí 7. prosince 2015.

Dotazník obsahuje celkem 20 otázek. A to 1 polootevřenou otázku, kdy respondent mohl zvolit jednu z možných variant, nebo případně doplnit vlastní variantu pod možnost „jiné“. Z důvodu problematického zpracovávání otevřených otázek, se tento typ otázek v dotazníku nevyskytuje. Převažují uzavřené otázky, které obsahují výběr z více možných variant, kdy respondent vybere tu, která nejvíce souhlasí s jeho názorem či situací. Z důvodu různorodosti klientů (zadlužení i nezadlužení) jsou použity i filtrační otázky, jelikož některé otázky jsou určeny pouze pro zadlužené respondenty a jiné naopak.

⁵⁵ HANZL, Daniel. *Metody a techniky sociálního výzkumu*. Třebíč: AMAPRINT-Kerndl, 2012.

14 VÝZKUMNÝ SOUBOR

Respondenty tedy byli uživatelé služeb zapsaného spolku ŽIVOT 90 – Jihlava. Vyplnění dotazníku bylo dobrovolné, záleželo pouze na uživatelích, zda chtějí dotazník vyplnit. Celkem bylo sesbíráno 55 dotazníků, z nichž byly vyřazeny neúplně doplněné. Celkový počet dotazníků, z nichž je vytvořena empirická část činí 50 dotazníků. Jelikož dotazníky byly vyplňovány společně s výzkumníkem, činila návratnost dotazníků celých 100 %.

15 CÍLE PRÁCE

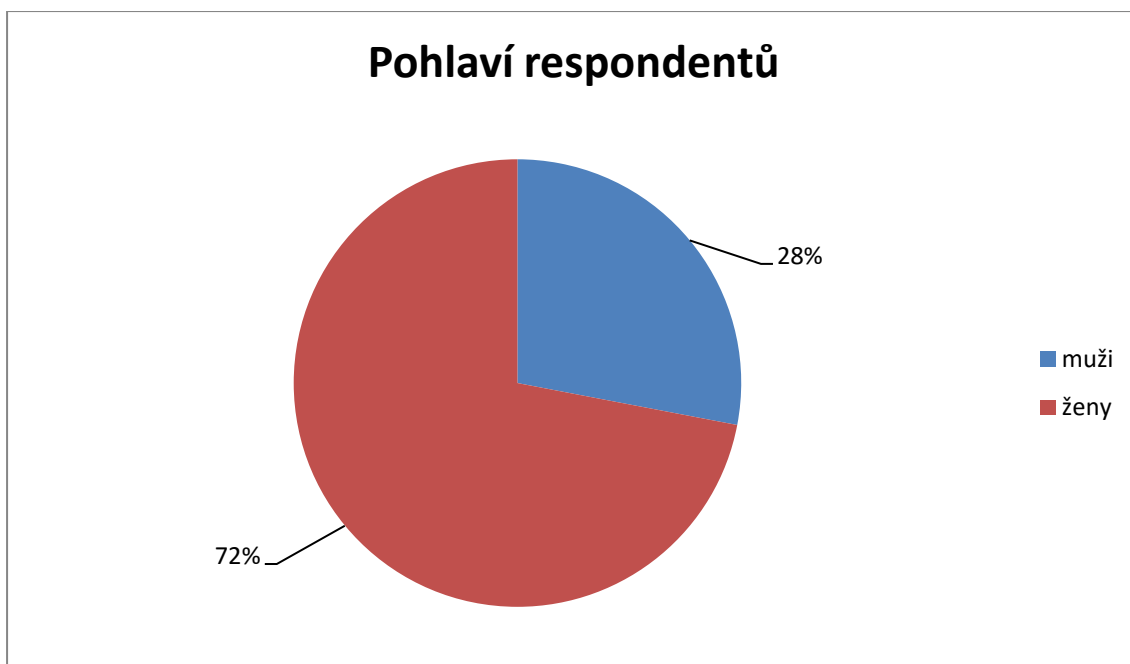
Jako cíl práce bylo určeno zjištění poměru zadluženosti respondentů, či-li kolik procent respondentů se někdy potýkalo se zadlužeností. Jedná se o zajímavé téma, které se může týkat kohokoli z nás i v mladším věku. Je třeba proto třeba mít o tomto tématu určité povědomí, a vědět, jak se v dané situaci zachovat. Což byla jedna z dalších informací, která se zjišťoval u zadlužených respondentů.

16 VÝSLEDKY ŠETŘENÍ

V následujícím textu jsou interpretována data z dotazníkového šetření. Byly zjišťovány informace z oblasti pohlaví, věku a vzdělání respondentů. Respondenti byli také dotazováni na svou finanční situaci a znalosti v této oblasti. Potvrdilo se, že je rozdíl mezi pohlavím, kdy ženy jsou více otevřené a nestydí se za své názory. Muži jsou méně komunikativní a důvěřiví.

16.1 Pohlaví respondentů

Uživatelé služeb zapsaného spolku ŽIVOT 90 – Jihlava byli ve většině případů ochotni dotazník vyplnit, což bylo poměrně překvapující. Dle zkušeností byla očekávána menší ochota dotazník vyplnit. Respondenti se nad otázkami zamýšleli, lze tedy soudit, že odpovídali podle svých vědomostí a zkušeností, tak jak to vnímají oni. Výzkumného šetření se účastnily jak muži, tak i ženy.

Graf č. 1: Pohlaví respondentů

Jak je zřejmé podle grafu, 72 % dotazníků vyplnily ženy, z čehož vyplývá, že ženy jsou v tomto směru ochotnější. Ženy s vyplněním dotazníku souhlasily hned, zatímco muži se v některých případech tázali, na jaké otázky by museli odpovídat. Někteří nakonec souhlasili, jiní ne. Muži jsou tedy méně sdílní a méně důvěřiví.

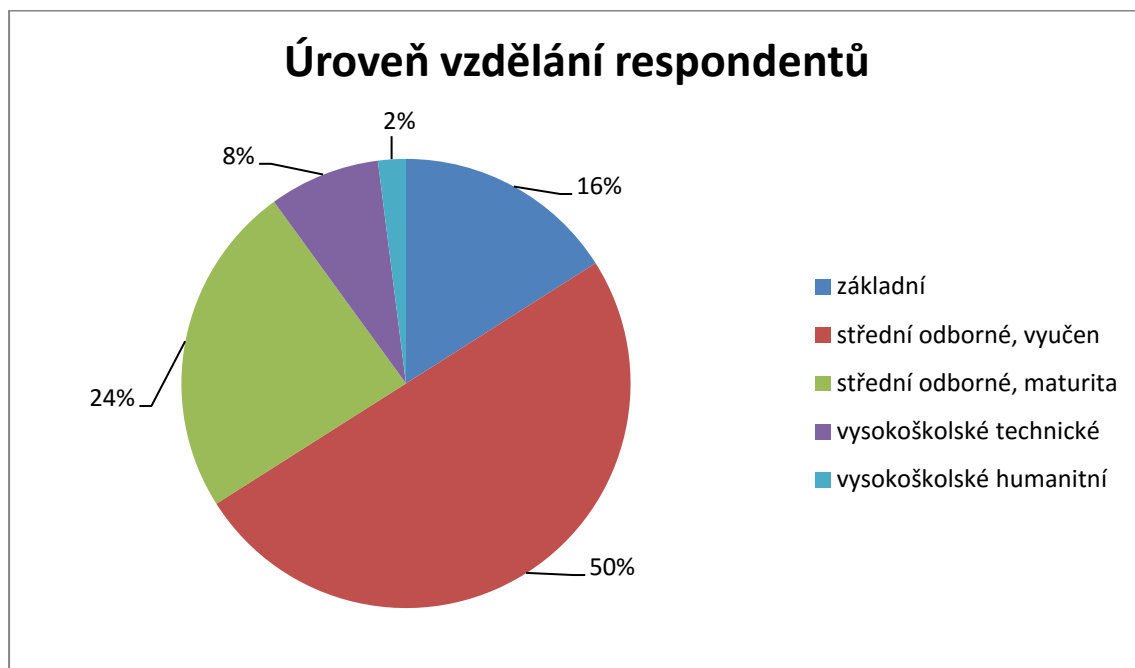
Následující graf ukazuje, jaká věková kategorie je mezi respondenty nejvíce zastoupena.

Graf č .2: Věková kategorie respondentů

Největší zastoupení mezi respondenty má věková kategorie mezi 60-65 lety. Naopak žádný z respondentů nebyl ve věku 75 let a více. To je dáno tím, že tyto lidé jsou již imobilní a nedocházejí do společných prostor zapsaného spolku ŽIVOT 90 - Jihlava.

V dalším grafu je znázorněna úroveň jejich dosaženého vzdělání.

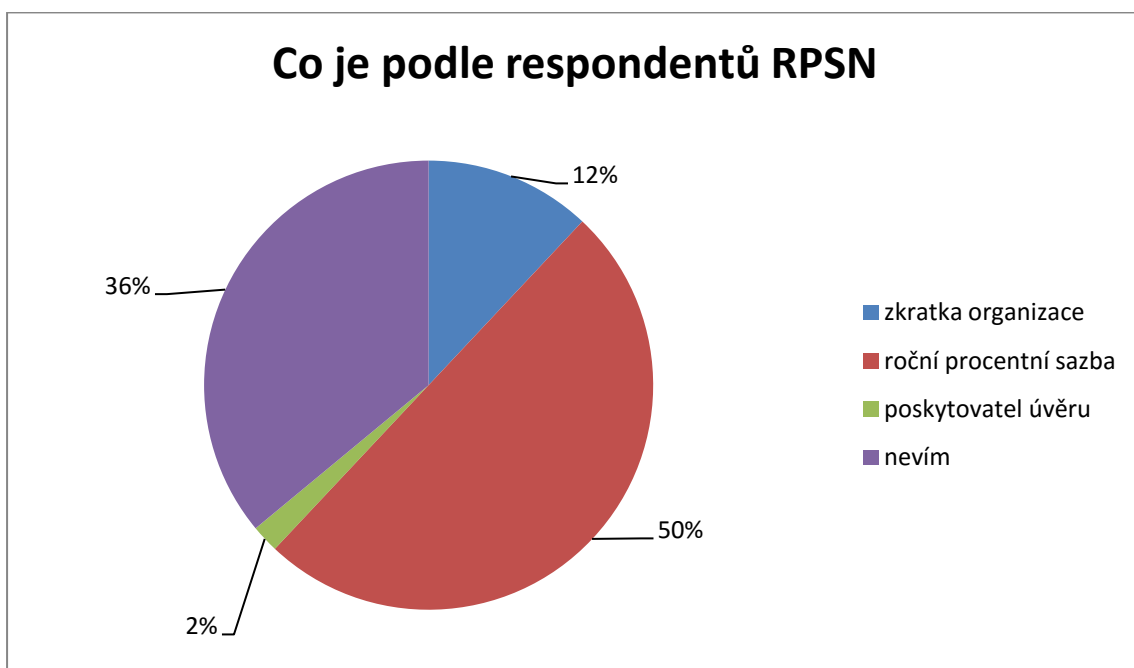

Graf č. 3: Úroveň vzdělání respondentů

Mezi respondenty převažují ti se středním odborným vzděláním s výučním listem. To je dáno tím, že dříve bylo pro mnohé toto vzdělání jediné možné na základě totalitního režimu. V zápětí jsou respondenti, kteří zakončili střední školu maturitní zkouškou. Vysokoškoláci se zde vyskytují nejméně.

16.2 Povědomí respondentů o dluhové problematice

Aby byl zjištěn nejen poměr zadluženosti, ale i úroveň vědomostních znalostí respondentů, byly do dotazníku zakomponovány i znalostní otázky. Než si člověk půjčí finanční prostředky, měl by mít o financích všeobecný přehled. Jedna z vědomostních otázek, která byla respondentům položena, byla, zda vědí, co se skrývá pod zkratkou RPSN. U této otázky byla očekávána menší úspěšnost než byla ve skutečnosti, u jiných naopak.

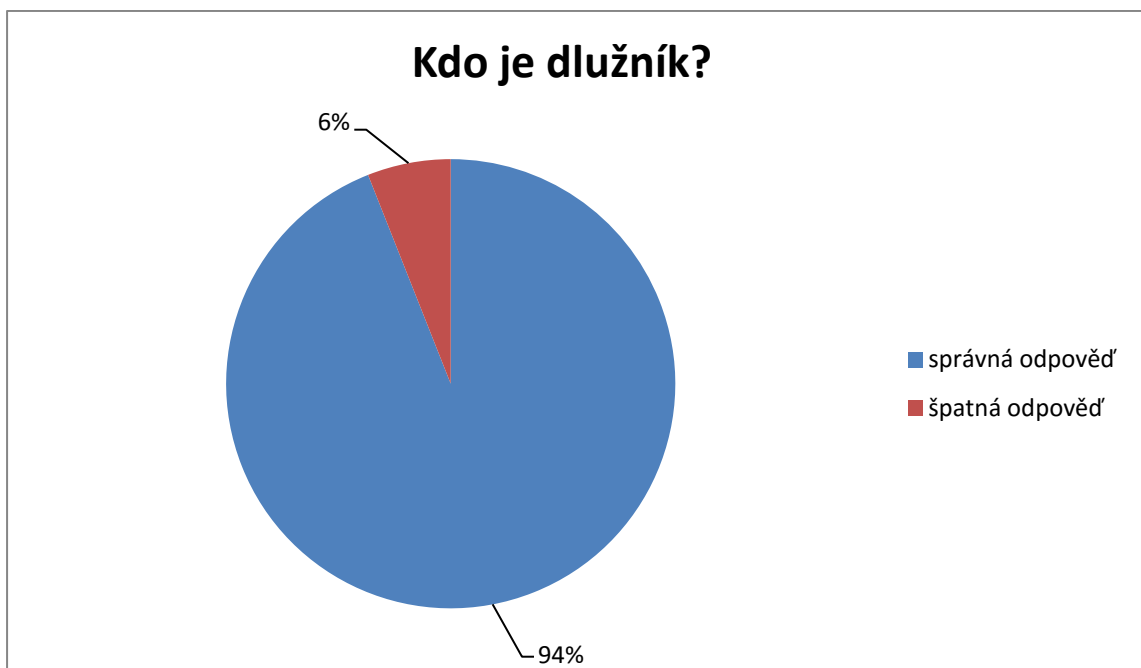
Graf č. 4: Co podle respondentů znamená zkratka RPSN

Pozitivní a překvapující výsledek je, že 50 % ze všech dotázaných má povědomí o tom, co tato zkratka znamená. Tento výsledek je o to více překvapující, porovnáme-li toto zjištění s tím, jaké mají respondenti vzdělání. Za předpokladu, že na tuto otázku odpověděli správně lidé s vyšším odborným nebo vysokým vzděláním, což činí dohromady 10 %, nám ještě 40 % těch, kteří tuto otázku zodpověděli správně, zbývá.

Z toho vyplývá, že i lidé méně vzdělaní mají povědomí o tom, co zkratka RPSN představuje. Po této otázce následovala další, která se tentokrát soustředila na to, k čemu se tato zkratka používá. Jak již bylo řečeno v teoretické části, jedná se o roční procentní sazbu nákladů, díky níž se dá vypočítat úvěr z dlužné částky, který je třeba při půjčce zaplatit. To už ale mnoho lidí neví. Vědí, co se pod touto zkratkou skrývá, ale nemohou ji použít, jelikož neví na co. Bylo zvoleno 50 % správných odpovědí, co tato zkratka znamená, dalších 36 % odpovídajících zvolilo odpověď „nevím“. Zbýlých 14 % vybralo špatnou odpověď. Pouze 36 % odpovídajících zvolilo alespoň jednu správnou možnou variantu odpovědi, což bylo a) pro výpočet úrokové sazby, c) určuje výhodnost poskytované půjčky. Někteří lidé tedy sice vědí, co zkratka znamená, ale už neví, k čemu ji mohou využít.

Paradoxem je, že 76 % z těch, kteří netuší co RPSN znamená, lidé jsou pravděpodobně v oblasti financí a zadluženosti málo informovaní, jelikož roční procentní sazba nákladů je jeden z pojmů, které by obyvatelstvo mělo znát. Může to být dáno např. nezájmem

o danou problematiku. Ty, které dluhy netrápí, se o tuto problematiku zajímat „nemusí“. Ti zbývající na svoji složitou situaci často rezignují a neřeší situaci vůbec. To se dle mého názoru děje často, ale až po určité době, v první fázi se člověk většinou snaží situaci řešit. Jako důvod nevědomosti respondentů tedy považuji nezáměr, jelikož v případě zájmu mají mnoho možností jak se něco o dluhové problematice dozvědět. V knihovně jsou k dispozici knihy na vypůjčení, taktéž na internetu se dá snadno najít mnoho užitečných informací.

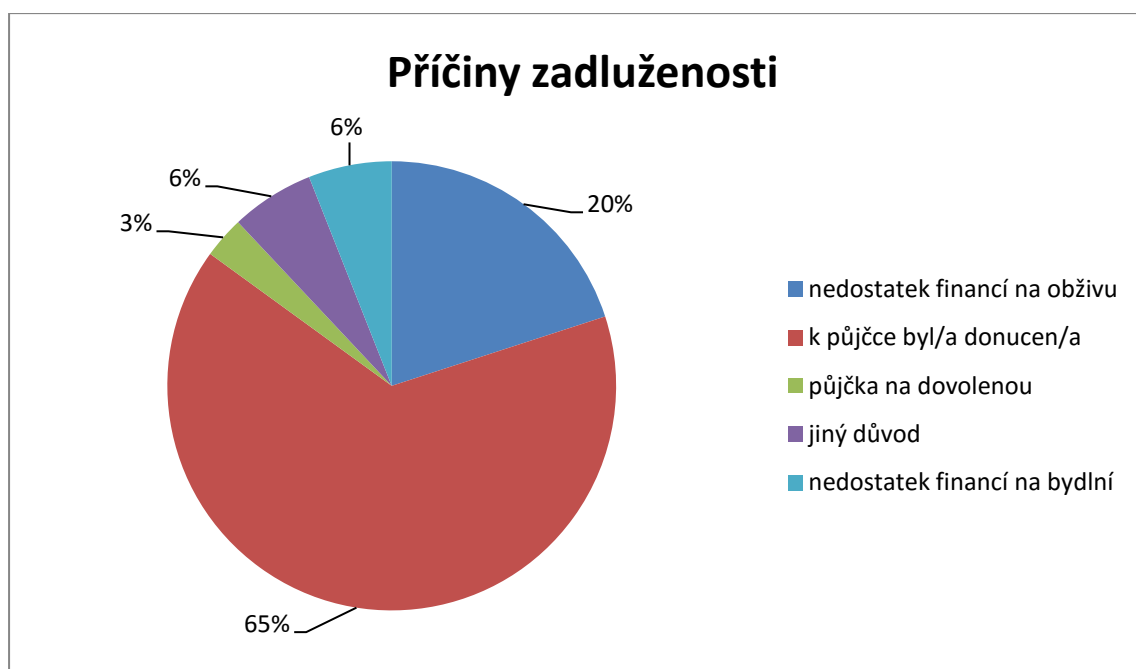

Graf č. 5: Kdo je to dlužník?

Pojem dlužník již měl větší úspěšnost, jelikož správnou variantu zvolilo 94 % respondentů. Nelze to ale považovat za úspěch, protože se jedná o podstatně jednodušší pojem, než bylo předchozí RPSN. Podobně je na tom pojem lichvář. Hůře dopadly pojmy věřitel a ručitel, definice těchto dvou slov lidé často zaměňovali (u pojmu věřitel respondenti často volili možnost „osoba, která za někoho ručí“ a naopak u pojmu ručitel poté volili možnost „ten, kdo někomu půjčil peníze). To je pravděpodobně způsobeno nedostatečnou pozorností, jelikož definice ke slovu „ručitel“ zněla následovně: osoba, která se někoho ručí. Definice tedy obsahuje stejný kořen slova jako pojem. Kdo pojem nezná, nemělo by pro něho být tedy příliš těžké definici odvodit. Nejvíce špatných odpovědí obdržel pojem „věřitel“.

16.3 Poměr zadluženosti respondentů

Někteří respondenti se nyní potýkají s dluhy, jiní se s nimi potýkali s minulostí. Celkem se s dluhy někdy potýkalo 70 % respondentů, což je poměrně alarmující poměr. Ovšem našli se i respondenti, kteří nikdy problém, jako je finanční dluh, řešit nemuseli. Ti, kteří se někdy zadlužili, měli různé motivace.

Graf č. 6: Příčiny zadluženosti

V současné době se s dluhy potýká 40 % respondentů, což je poměrně vysoké číslo. Lehce přes polovinu respondentů trápily dluhy v minulosti, včetně těch, kteří trápí dluhy i v současné době. To znamená, že jsou zadluženi převážně po celý dosavadní život. Vzhledem k tomu, že v současné době trápí dluhy již „pouze“ 40 % odpovídajících (absolutní počet je 20 respondentů), dá se říci, že se situace ve směru zadluženosti zlepšuje. Jako příčinu zadluženosti uvedlo až 65 % respondentů, že důvodem zadlužení bylo přání jiné osoby. Situaci, kdy si člověk bere půjčku kvůli druhé osobě nelze považovat za správnou. Toto téma může být velmi diskutabilní, ovšem je pravděpodobné, že si dotyčné osoby vzali půjčku, aby pomohli někomu z rodiny či přátelům. Nelze vyloučit ani domácí násilí, kdy agresori mohou nutit své partnery, aby si vzali půjčku. Toto násilí se nazývá ekonomické násilí. Může to být i obráceně, kdy si půjčku vezme osoba násilná a to v době trvání manželství. Osoba násilná změní místo trvalého pobytu a není k dohledání, věřitel proto vymáhá dluh na osobě ohrožené. Do ekonomického násilí patří i omezování v základních životních potřebách jako je jídlo,

bydlení a ošacení. Tato forma násilí si v poslední době rozšiřuje.⁵⁶ Důvodem, kdy si osoba vzala půjčku z důvodu donucení jiné fyzické osoby, může být i její lehká ovlivnitelnost, kdy se přímo nemusí jednat o domácí násilí. Jsou různé typy osobnostních vlastností, kdy někteří lidé jsou lehce ovlivnitelné, zatímco jiné hůře. Např. sangvinik nedomýšlí následky svého jednání, neuvědomuje si své chyby. Proto, když ho někdo z rodiny poprosí o finanční pomoc, nepřemýšlí často o tom, jak to nakonec může dopadnout.⁵⁷

Druhý nejčastější důvod bylo zajištění finančních prostředků na obživu. Tyto důvody lze považovat za „nejrozumnější“ jelikož střecha nad hlavou a strava patří do základních životních potřeb člověka. Je nesmyslné zadlužit se např. kvůli dovolené. Tento případ se stal pouze u 3 % respondentů. Toto zjištění je překvapivé, jelikož lidé si půjčovali ve většině případů na potřebné věci. Další důvod, který lze považovat za „nesmyslný“, je půjčka na oblečení, což byla jedna varianta odpovědi v kolonce „jiný důvod“. U 6 % respondentů to byl nedostatek financí na bydlení či na vybavení bytu.

V teoretické části je uvedeno, že se zadluženost zvyšuje. Tuto informaci nelze potvrdit ani vyvrátit, jelikož by šetření muselo trvat podstatně déle, aby bylo možno získané informace porovnat.

16.4 Periodicita splátek

V teoretické části již bylo uvedeno, že lidé často mají nastaven datum splatnosti úvěru bezprostředně po výplatě či v některý z následujících dnů. Lidé nepočítají s tím, že se výplata může opozdit.⁵⁸ Z tohoto důvodu byla do dotazníku zařazena otázka směřující k této problematice.

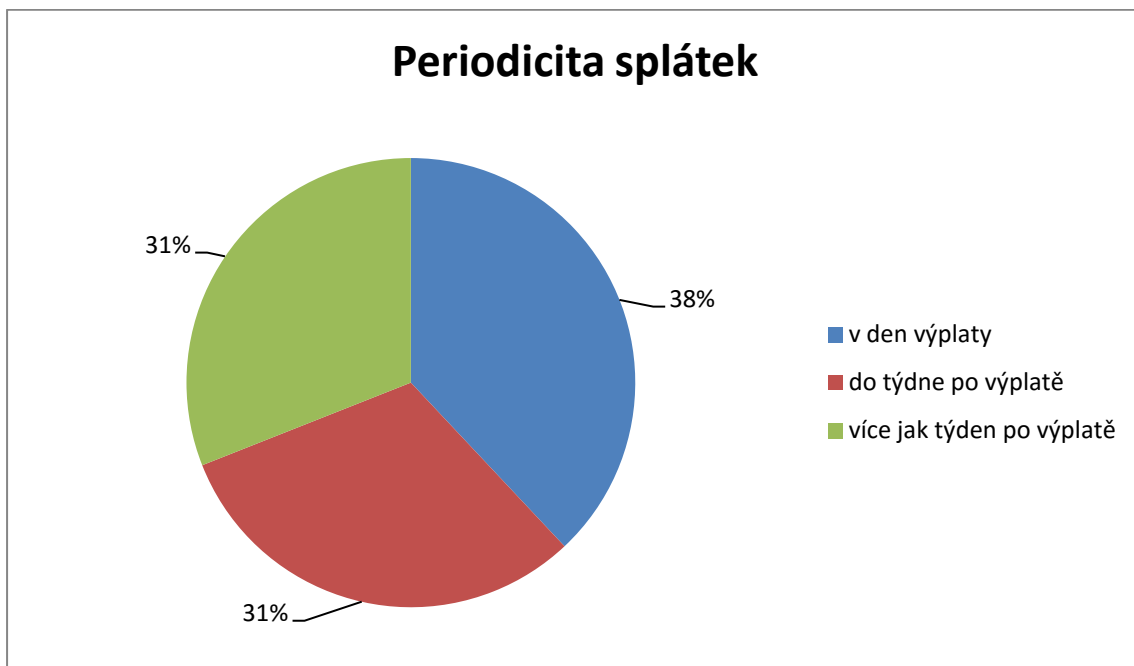
Zjištěná data byla zajímavá a jejich interpretace je vyobrazena na následujícím grafu.

⁵⁶ WEB4ce, s. r. o. Definice domácího násilí [online] Citováno dne [12. 11. 2015] Dostupné z ><http://www.acorus.cz/cz/domaci-nasili/info-o-domacim-nasili.html><

⁵⁷ FRANČE, Vojtěch. Temperament [online] Citováno dne [12. 11. 2015] Dostupné z ><http://ografologii.blogspot.cz/2007/10/4-klasick-temperamenty.html><

⁵⁸ SMRČKA, Luboš. Rodinné finance: ekonomická krize a krach optimismu. 1. vyd. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2010.

Zjištěná data jsou následující:

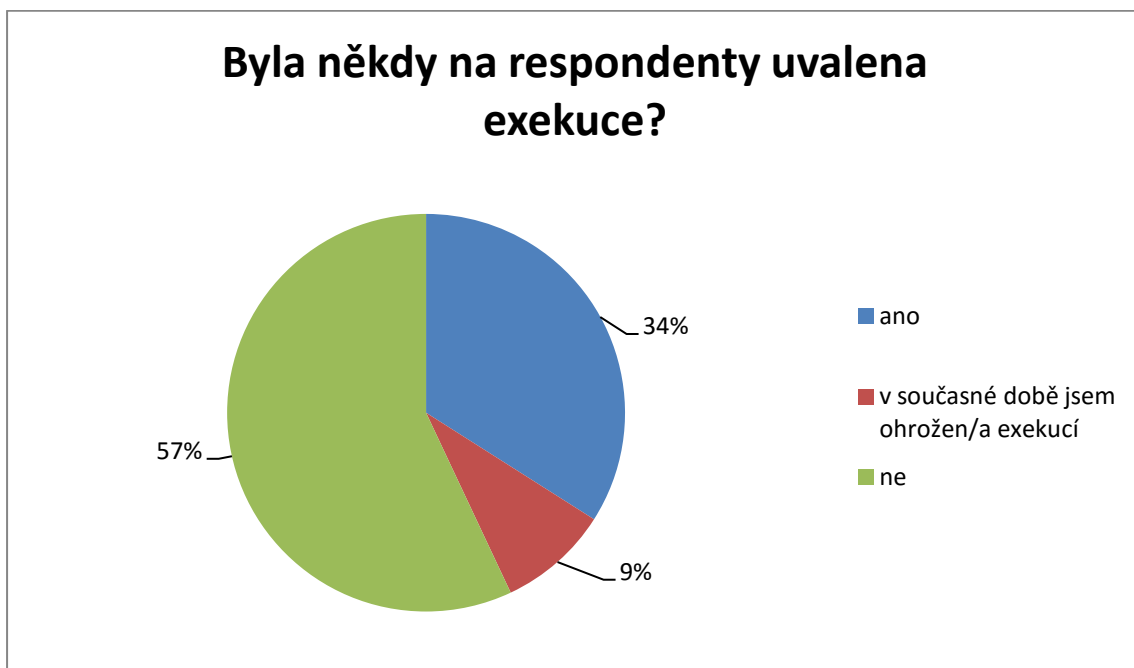

Graf č. 7: Periodicita splátek

Podle grafu je zřejmé, že 38 % respondentů má nastavenou dobu splatnosti na den výplaty, což není úplně ideální. Tvrzení Smrčky, že lidé mývajíc často nastavenou periodicitu splátek v den výplaty, se tedy potvrzuje, jelikož převyšuje počet lidí, kteří mají tuto periodicitu nastavenou na den výplaty, avšak rozdíl mezi počtem ostatních odpovědí není tak markantní. Periodicity do týdne po výplatě a více jak týden po výplatě zvolil stejný počet respondentů, obě varianty zvolilo 31 % respondentů. Mít nastavenou periodicitu splátek více jak týden po výplatě je samozřejmě nejideálnější, protože v případě většího zpoždění výplaty má člověk větší časový úsek na případný jiný přívídělek, aby mohl splátku zaplatit včas a vyhnout se tak případným problémům. Rovněž má dlužník čas na zkontaktování věřitele a dohodě na odložení splátky či snížení splátkového kalendáře. V případě nevyplacení výplaty a splatností úvěru ve stejný den nemá dlužník prakticky žádný čas na to, aby situaci mohl řešit.

16.5 Exekuce

Půjčí-li si člověk finanční prostředky ve výši, kterou není schopen splácet, může se snadno dostat do situace, kdy nebude situaci zvládat a dostane se do problémů. Dluhy narůstají a člověk přestává situaci zvládat. Jeden z největších problémů, kam se člověk může díky dluhům dostat, je exekuce.

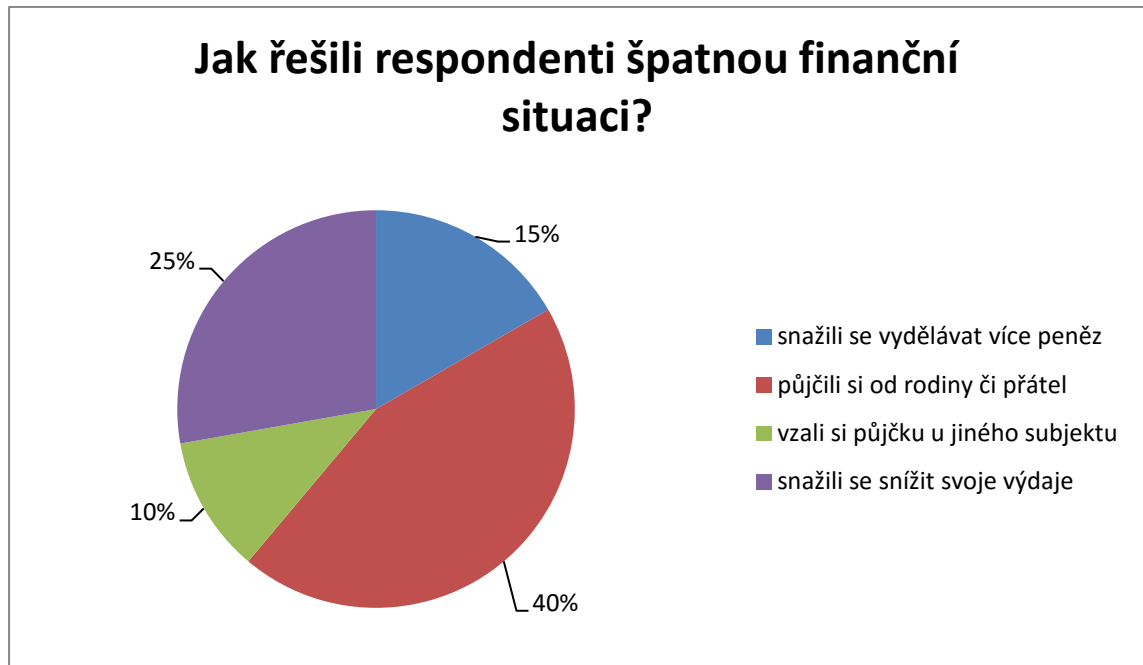
Graf č. 8: Byla někdy na respondenty uvalena exekuce?

Celých 43 % dotázaných se v minulosti nebo v současné době potýká s exekucí. Zbýlých 57 % respondentů nikdy nebylo exekucí ohroženo. Nikdo z respondentů neuvedl, že by byl v současné době exekucí ohrožen. To je dáno nejspíše tím, že i ti, kteří mají problém se splácením dlužné částky, doufají, že se jim podaří splátky nakonec uhradit včas a nebudou se moci s exekucí potýkat. Ovšem, jak je vidět, ne každému se to poštěstí.

Z analýzy dat vyplývá informace, že 43 % z těch, na které byla uvalena exekuce, nebylo nic zabaveno. To může být způsobeno urychleným uhrazením dlužné částky nebo dobrou komunikací mezi dlužníkem a věřitelem. Ideální ale samozřejmě je, pokud se člověk dostane do finanční tísně, zkonzultovat situaci co nejdříve s věřitelem, aby se právě zmíněné exekuci předešlo. Lze se domluvit na odložení splátky či na snížení splátek, avšak prodloužení doby, po kterou bude dlužná částka splácena.

Přestože počet respondentů, na které byla uvalena exekuce, je poměrně velký, převažují dlužníci, kteří si již půjčili opakovaně. Celkem 60 % dotázaných si půjčil dvakrát a vícekrát. Pouze zbylých 40 % si půjčilo jen jednou. To může být dáno tím, že chce-li si člověk půjčit, myslí si, že bude jednodušší dluh splácet, než tomu je ve skutečnosti. Ve chvíli, kdy se člověk dluhů zbaví, ví, jak obtížné to může být. Ovšem najde se i spousta lidí, kteří se ze své situace nepoučí. Má-li člověk obtíže dluh

splácet, nejnešťastnější řešení je vzít si další půjčku. Ovšem přesně polovina zadlužených respondentů volila přesně tuto cestu. Takzvané vytloukání klínu klínem je v dnešní době normální jev.

Graf č .9: Jak řešili respondenti špatnou finanční situaci?

Celkem 50 % respondentů si z důvodu nedostatku financí opakovaně půjčilo. Od rodiny či od známých si půjčilo 40 % z nich, 10 % si vzalo půjčku od dalšího subjektu. Lepší řešení je snažit se zvýšit své příjmy a snížit výdaje. To udělala druhá polovina dotázaných, přičemž 15 % se snažilo zvýšit své příjmy a zbylých 35 % naopak snížit své výdaje. Má se za to, že jednodušší je snížit své výdaje než zvýšit příjmy (viz. Teoretická část), což se v tomto výzkumu potvrzuje. Nejideálnější řešení je zvýšení příjmů a snížení výdajů zároveň.

Jsou lidé, kteří se díky zadluženosti dostali do obtíží, kterou může být zmíněná exekuce, kdy přišli o vybavení domácnosti či rovnou o nemovitost. Pro spoustu lidí bylo každý měsíc obtížné sehnat peníze na splátku. Naopak někteří lidé si díky zapůjčeným penězům mohli pořídit nebo dopřát, co chtěli. Příkladem mohou být respondenti, kteří uvedli, že si půjčili na dovolenou či na oblečení. Ti si dopřáli to, na co možná dlouhou

dobu čekali. Proto někteří lidé půjčky nelitují, ale ti, kterým dluhy zkomplikovaly život, ano. Mezi respondenty je takových, kteří půjčky nelitují, přesná polovina. To je poměrně malá část, jelikož byla předpokládána větší část těch, kteří půjčky litují. Dluh s sebou přináší spoustu problémů, které se mohou „táhnout“ i několik let. Někdy sloužila půjčka na příjemný účel, jako je dovolená, přesto s sebou přináší více nevýhod než výhod. Dovolená je krátkodobá záležitost, ale dluh se už splácí delší časový úsek.

To je také důvod, proč bylo předpokládáno více negativních odpovědí. Několik lidí uvedlo, že si půjčilo již vícekrát. Lze předpokládat, že tuto variantu odpovědi zvolili s největší pravděpodobností právě lidé, kteří uvedli, že půjčky rozhodně nelitují.

Jsou i případy, kdy se člověk dostane do obtíží díky jiné osobě. Příkladem může být situace, kdy člověk ručí za dluh jiného člověka. Pokud dluh nesplácí dlužník, musí ho uhradit ručitel. Mezi respondenty se našli i ti, kteří právě někomu jinému za dluh ručili. Celých 16 % respondentů riskuje, že se z důvodu nesplácení jejich kamaráda či známého dostane do nemalých finančních obtíží.

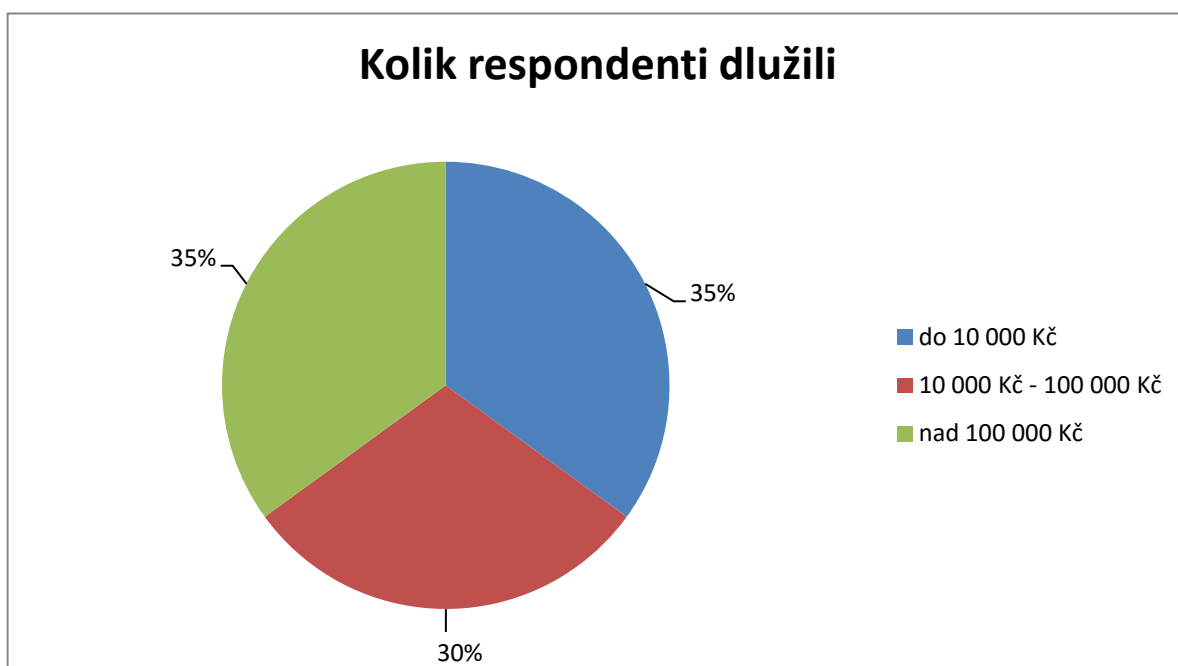
16.6 Výše zadluženosti

Výše zadluženosti respondentů se může velmi lišit, jelikož jsou respondenti, kteří si půjčili na stravu, na bydlení, ale našli se i ti, kteří se zadlužili kvůli oblečení.

Z toho vyplývá, že půjčka na oblečení nebude s největší pravděpodobností tak velká, jako např. hypotéka. Stejně tak hypotéka je dlouhodobou záležitostí, zatímco půjčku na oblečení dlužník pravděpodobně splatí během poměrně kratší doby. Je tedy otázka, zda je dobré si půjčovat na oblečení, když na něj nemáme.

Výše zadluženosti je tedy opravdu velmi ideální a je to ovlivněno několika proměnnými, které respondenti mohli a nemohli ovlivnit.

Jak vidíme výše zadluženosti respondentů je velice vyrovnaná. Půjčky nad 100 000 Kč se pravděpodobně nejvíce týkají hypoték či leasingu. Nikdo si nejspíše nebude půjčovat více jak 100 000 Kč na oblečení, zatímco bydlení je poněkud dražší záležitostí. Ani rekonstrukce, kterou někdo uvedl jako „jiný důvod“ zadluženosti, není tou nejlevnější.

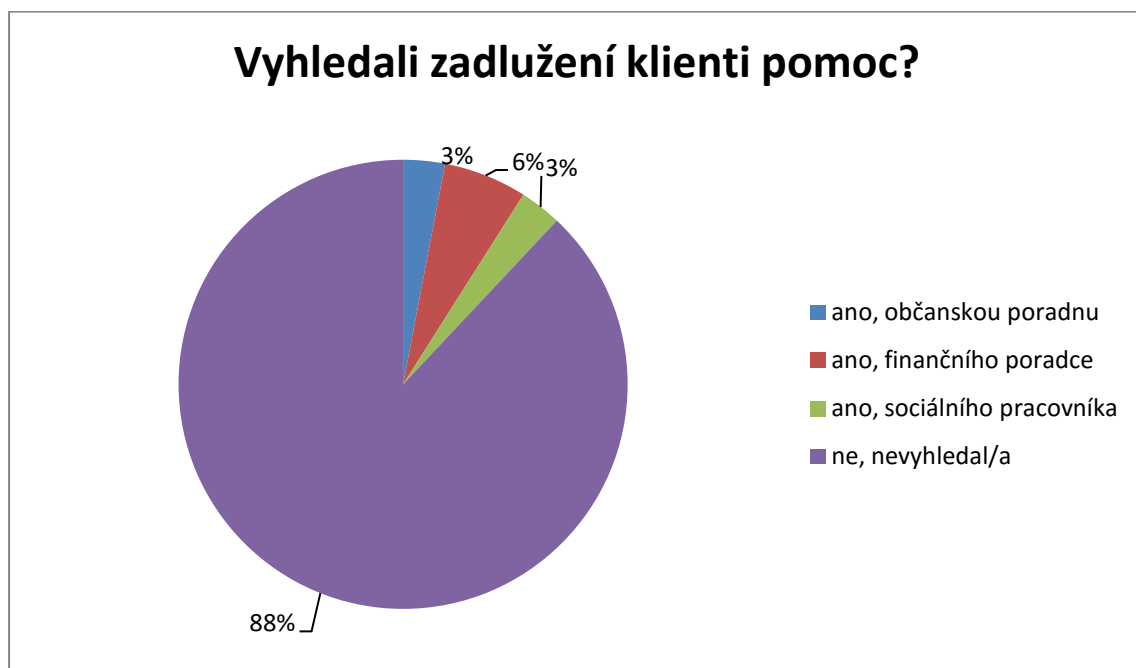
Graf č. 10: Výše zadluženosti respondentů

Celých 70 % respondentů si někdy vzalo něco na splátky. Někteří z nich si vzali něco na splátky pouze jedenkrát, jiní opakovaně. Nejčastěji odpovídající spláceli danou věc 1-3 roky. Varianta „méně než jeden rok“ se mezi odpověďmi také vyskytovala, ale již v menší četnosti. Teplý se zmiňuje o zadluženosti na půl roku, případně na rok. Jeho tvrzení nelze potvrdit, jelikož nejvíce se mezi odpověďmi vyskytovala varianta 1-3 roky. Našli se i tací, kteří naopak spláceli dluh např. 6 let. V těchto případech se jednalo pravděpodobně o dražší záležitosti, kterými může být např. rekonstrukce domu, bytu apod. Nejčastěji si brali na splátky vybavení do domácnosti, kam může patřit např. sedačka, jídelní stůl apod. Druhým nejčastějším důvodem byla elektronika a hned vzápětí osobní automobil. Velmi překvapivé zjištění je, že 82 % dotázaných nikdy v životě nemělo hypotéku. V minulosti se s hypotékou potýkalo 10 % respondentů a zbylých 8 % má hypotéku v současné době.

16.7 Řešení dluhové problematiky

Zadluženost je bezpochyby velmi obtížnou situací, obzvláště pokud má dlužník každý měsíc problém splatit splátku. Je stresující opakovaně každý měsíc řešit nedostatek finančních prostředků, hlídat si finance a nedopřát si to, co si dopřávají lidé v okolí. To může být náročné jak psychicky, tak i fyzicky, pokud člověk je v práci déle, než by měl

být. Je ideální poradit se ohledně své problematické situace s odborníkem na dané téma. Pomoc může ve směru zadluženosti nabídnout občanská poradna, sociální pracovník či finanční poradce. Některou z těchto pomocí lze žádat bezplatně, jiné jsou za finanční odměnu. Jaký poměr respondentů vyhledal odbornou pomoc?

Graf č. 11: Vyhledali zadlužení klienti pomoc?

Podle grafu je zřejmé, že drtivá většina respondentů, přesněji 88 %, nevyhledala pomoc odborníka. Čím to může být způsobeno? Pravděpodobně nízkou informovaností obyvatelstva o dluhové problematice, a o tom, kam se mohou v případě finančních problémů dostavit. Možnou příčinou je i nejistota, zda by tato pomoc něco nestála. V případě občanských poraden je poskytováno bezplatné sociálně odborné poradenství.

Celkem existuje v ČR 66 občanských poraden, které každoročně zodpovídají kolem 70 tisíc dotazů.⁵⁹

⁵⁹ Asociace občanských poraden [online] Citováno dne [12. 11. 2015] Dostupné z ><http://www.obcanskeporadny.cz>

Na následujícím grafu je znázorněno, na které odborníky se respondenti nejčastěji obraceli.

Graf č. 12: Na které odborníky se dotázaní nejčastěji obraceli?

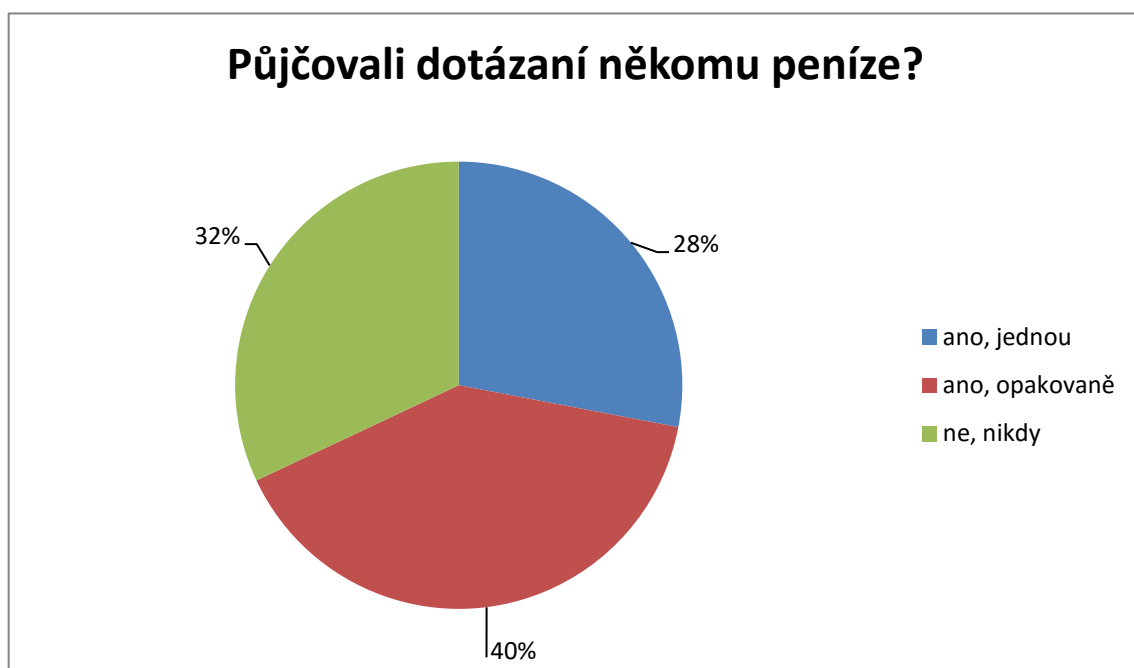
V oblasti dluhové problematiky se polovina respondentů obrátila na finančního poradce. Nejspíše je to proto, že finanční poradci jsou na dluhovou problematiku přímo zaměřeni, zatímco sociální pracovníci a pracovníci v občanské poradně mohou řešit i jinou problematiku, ale i občanské poradny často řeší právě finanční dluhy. Lze tedy předpokládat, že finanční poradci jsou na dané téma největší odborníci. Paradoxně ale finanční poradci dostali průměrné hodnocení 4, tedy velmi přínosné, zatímco sociální pracovníci 5, tedy maximálně přínosné. Byl očekáván malý zájem o odbornou pomoc a to jak z důvodu nízké informovanosti společnosti, tak i z důvodu studu za svou situaci.

Na občanskou poradnu se obrátilo 25 % respondentů a stejný podíl dotázaných vyhledal pomoc u sociálního pracovníka.

16.8 Poměr respondentů, kteří někomu poskytli finanční pomoc

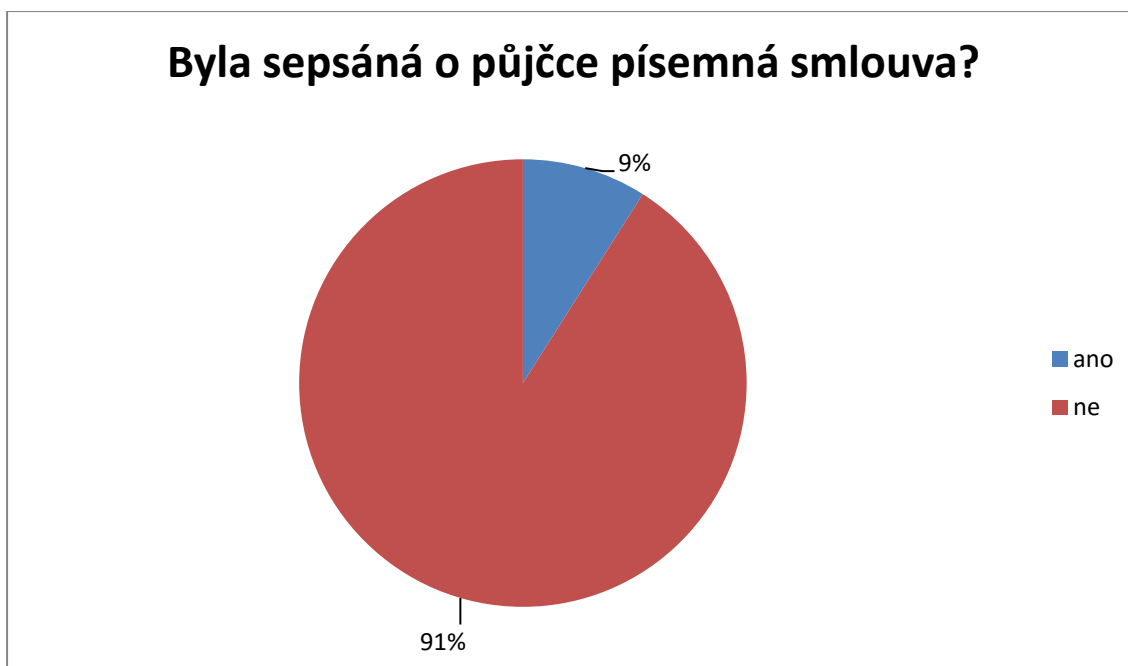
Do výzkumného šetření byly zakomponovány i dotazy, které naopak zjišťovaly, zda respondenti někdy někomu poskytli finanční pomoc. Někteří tuto pomoc poskytli, jiní nikoliv.

Opakovaně někomu poskytlo finanční pomoc 40 % respondentů a 28 % pouze jednou. 32 % respondentů nikomu finanční pomoc neposkytlo. Jelikož velká část respondentů se někdy potýkala s dluhy, proto nejspíše nikomu nemohla finanční pomoc poskytnout. Dalším důvodem může být i obava z toho, zda by se jim zapůjčená částka vůbec vrátila. To zle vyřešit písemnou smlouvou. Tuto variantu ale příliš respondentů z těch, kteří někomu finanční pomoc poskytli, nezvolilo.

Graf č. 13: Půjčovali dotázaní někdy někomu peníze?

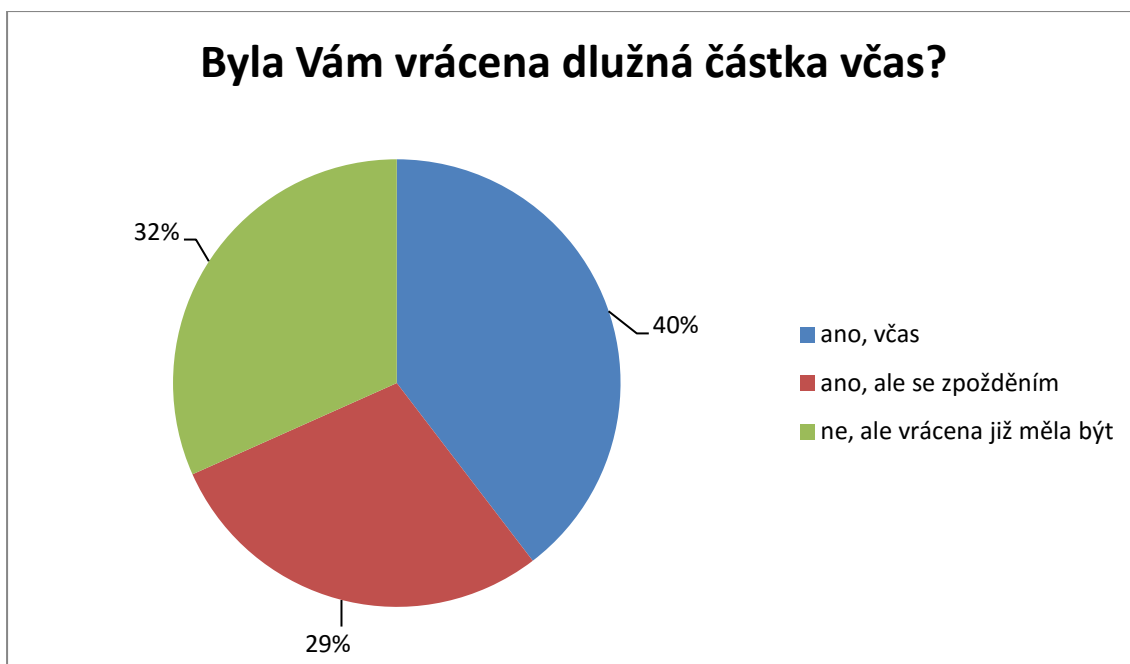
Graf nám ukázal, zda respondenti někdy někomu půjčili peníze. V následujícím grafu můžeme vidět, jestli byla o půjčce sepsána písemná smlouva a zda byla vrácena zpět.

Graf č. 14: Byla o půjčce sepsána písemná smlouva?

Až 91 % respondentů riskovalo, že jim půjčka nebude vrácena, jelikož nesepsali s dlužníkem písemnou smlouvu. Může to být dáno tím, že půjčovali rodině či přátelům a známým a věřili, že se jim zapůjčené peníze vrátí. Důvodem mohl být také stud a obavy dát někomu z rodiny smlouvu o zapůjčení finančních prostředků. Několika respondentům nebyla dlužná částka doposud vrácena, přestože doba splatnosti, na které se společně s dlužníkem domluvili, již uplynula. Na následujícím grafu je znázorněno, kolik procent respondentů se doposud nedočkalo dlužné částky a naopak, kolik z nich se dočkalo včasného splacení.

Nedůvěra v získání peněz zpět je rozhodující faktor při půjčování peněz někomu druhému a o to těžší je, když jsou tyto peníze požadovány od rodinných příslušníků nebo přátel. Je nepsané pravidlo pokud si člověk nechce rozházet, žádné sociální vztahy tak by neměl nikdy nikomu půjčovat, jelikož peníze tyto sociální vztahy dovedou roztržít.

Graf č. 15: Byla respondentům vrácena dlužná částka včas?

Celých 40 % dotázaných, tedy většina, se dočkala splacení dluhu včas. Se zpožděním byla částka vrácena 31 % respondentů a zbylým dlužná částka vrácena doposud nebyla. Převažují tedy lidé, kteří splatili dluh respondentům včas, avšak poměr těch, kteří dluh nesplácejí je i tak poměrně velký. Proto se doporučuje sepisovat o finančních dluhách písemnou smlouvu a to i v případě, kdy dlužníka velmi dobře známe.

III. ZÁVĚR

Dluhová problematika se v současné době týká mnoho lidí. Zadluženost českých domácností se zvyšuje. Senioři nebyli výjimkou. Jak potvrdil tento výzkum, lidé si nejvíce půjčovali, protože je někdo donutil a poté na stravování. Celých 65 % si půjčilo, protože je někdo donutil a na obživu 20 % respondentů (viz. graf č. 6) 3 % respondentů se zadlužilo v souvislosti s půjčkou na dovolenou či jiné obdobné záležitosti.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části a to na teoretickou a empirickou část. Teoretická část obsahuje základní pojmy a informace ohledně dluhové problematiky, včetně historie zadluženosti, metod sociální práce se zadluženými klienty, základní typologie dluhů apod. Teoretická část se také zabývá preventivními opatřeními před zadlužeností.

V empirické části jsou interpretována data získaná z kvantitativního šetření, kdy nástrojem sběru dat byl dotazník. Pro výzkumnou část byl zvolen deskriptivní výzkum.

Respondenti byli klienti uživatelé služeb zapsaného spolku ŽIVOT 90 – Jihlava. Celkem zodpovědělo dotazník 54 respondentů, avšak empirická část byla z důvodu neúplného vyplnění dotazníků vytvořena pouze z počtu 50 dotazníků.

Respondenti byli osloveni přímo tazatelem a dotazník byl vyplněn společně s nimi, činila návratnost dotazníků celých 100 %.

Cílem bakalářské práce bylo zmapovat poměr zadluženosti respondentů seniorského věku za jejich dosavadního života. Tento cíl práce byl dle mého názoru splněn. V současné době je zadluženo 40 % respondentů a v minulosti se s dluhy někdy setkalo 52 % respondentů. Celkem se tedy někdy setkalo s dluhy 70 % dotázaných. Tento výzkum přinesl některé překvapivé výsledky. Lidé si nejčastěji půjčovali, protože je někdo donutil, a až poté teprve na stravu a další záležitosti (viz graf č. 6).

Zajímavým zjištěním je, že lidé mají nejčastěji nastaven datum splatnosti úvěru na den výplaty a to až 38 %.

Dalším zajímavým zjištěním bylo, že většina respondentů nevyhledal žádnou odbornou pomoc, celkem se jednalo o 88 % Z toho vyplývá, že většina respondentů spoléhá na to, že jsou schopni situaci zvládnout vlastními silami nebo za pomoci rodiny

Z 22 % respondentů, kteří se obrátili na odbornou pomoc, kontaktovala polovina finančního poradce. 25 % respondentů se obrátilo na sociálního pracovníka a stejné procento dotázaných na občanskou poradnu.

Dále byla mapována oblast orientace dotazovaných ve finanční oblasti. Na otázku co znamená zkratka RPSN odpověděla přesně polovina respondentů správně, že se jedná o roční procentní sazbu nákladů. Je zajímavé, že znalosti osob zadlužených jsou v porovnání s osobami nezadluženými poměrně slabé, alespoň v oblasti dluhové problematiky. Nabízí se předpoklad, že než se někdo zadluží, zjistí si potřebné informace o dluhové problematice, ale ve skutečnosti tomu tak není.

Další oblastí bylo půjčování finančních prostředků přátelům, kdy 68 % respondentů uvedlo, že někdy někomu půjčili, ale ve většině případů a půjčce nebyla sepsána písemná smlouva. Asi 31 % respondentů nebyla částka doposud vrácena, přestože již podle dohody vrácena měla být. Je tedy zřejmé., že lidé často nedomýšlí důsledky svého jednání.

Z důvodu velkého poměru zadluženosti respondentů a nízké úrovně jejich znalostí v dané problematice by bylo vhodné snažit se zvýšit povědomí společnosti o dluhové problematice, přesněji o základních pojmech a znalostech, o tom, kam se mohou ve finanční krizi obrátit. Ovšem nebude-li mít společnost o problematiku sama zájem, stát a instituce toho sami příliš nezmůžou. Mohli by být zařazeny projekty pro seniory týkající se právě finanční gramotnosti a dluhové problematiky.

Je zajímavé, že i lidé v seniorském věku dovedou podlehnout reklamě a půjčují si na vylepšení svého životního standartu nemalé peněžní prostředky.

Tato bakalářská práce může být přínosem pro všechny, kteří se zajímají o danou problematiku, kterou se práce zabývá. Tento výzkum má bezpochyby i přínos pro mne, jelikož jsem si rozšířil povědomí o dluhové problematice a vyzkoušel jsem si provést své první opravdové šetření a zejména mě podpořila v mém profesním růstu.

Tato problematika je a bude čím dál tím více aktuální, jelikož společnost stárne a celkově je téma fenomén, kterému bych se rád dále při případném budoucím zpracování diplomové práce věnoval.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. BERTL, Ivan. Kapitoly o finanční gramotnosti. 1. vyd. Praha: Triton, 2012. 77 s. ISBN 978-80-7387-622-7.
2. EKER, Harv. Přeložil: JAROŠ, Martin. Jak myslí milionáři. 1. vyd. Český Těšín: Finidr s. r. o., 2005. 162 s. ISBN 80-7252-135-7.
3. FILIP, Miloš. Roman, POSPÍŠIL. Investiční poradenství: Co s tou krizí. 1. vyd. Praha: Institut pro finanční poradenství, 2013. 232 s. ISBN 978-80-905457-1-7.
4. GIDDENS, Anthony. Přeložil: JAŘAB, Jan. Sociologie. 1. vyd. Praha: Argo, 1999. 595 s. ISBN 80-7203-124-4.
5. GULOVÁ, Lenka. Sociální práce pro pedagogické obory. 1. vyd. České Budějovice: Protisk s. r. o., 2011. 208 s. ISBN 978-80-247-3379-1.
6. HANZL, Daniel. Metody a techniky sociálního výzkumu. Třebíč: AMAPRINT-Kerndl, 2012. ISBN 978-80-87710-01-2.
7. HATÁK, Václav. Věra, HANÁKOVÁ. Domácí právník. Pardubice: Mayday spol. s r.o., 2008. 287 s. ISBN 978-80-86986-34-0.
8. HRONÍK, František a kol. Jak najít zaměstnání. 1. vyd. Brno: Motiv Press s.r.o., 2009. 108 s. ISBN 978-80-904-333-7.
9. HUBÁLEK, Michal a kol. Manuál pro sociální pracovníky v oblasti insolvence. 1.vyd. Praha: Gemí, s. r. o., 2011. 107 s. ISBN 978-80-254-9535-3.
10. JANDA, Josef. Jak žít šťastně na dluh. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2013. 176 s. ISBN 978-80-247-4833-7.
11. JEŽEK, Martin. Jak vyvrát na exekuce. 1. vyd. Brno: BizBooks, 2013. 104 s. ISBN 978-80-265-0070-4.
12. JÍLEK, Josef. Finanční trhy a investování. 1. vyd. Praha: PBTisk s. r. o., 2009. 648 s. ISBN 978-80-247-1653-4.
13. KLÍNSKÝ, Petr a kol. Finanční gramotnost. Praha: Národní ústav odborného zedlávání, 2008. 96 s. ISBN 978-80-87063-13-2.
14. KOCIÁNOVÁ, Helena. Finanční gramotnost v kostce. Olomouc: Anag, 2012. 151 s. ISBN 978-80-7263-767-6.
15. KOHOUT, Pavel. Finance po krizi: důsledky hospodářské recese a co bude dál. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, a. s., 2010. 272 s. ISBN 978-80-247-3583-2.

16. KRÁLOVÁ, Jarmila. Eva, RÁŽOVÁ. Sociální služby a příspěvek na péči. 3. vyd. Ostrava: ANAG, 2009. 423 s. ISBN 978-80-7263-559-7.
17. KRÁLOVÁ, Lenka a kol. Krotitelé dluhů. 1. vyd. Praha: Plot, 2009. 167 s. ISBN 978-80-7428-017-7.
18. MATOUŠEK, Oldřich a kol. Sociální práce v praxi. 1. vyd. Praha: Portál, 2005. 352 s. ISBN 80-7367-002-X.
19. PETŘÍKOVÁ, A. ČORNANIČOVÁ, R., - Gerontagogika. Úvod do teorie praxe edukace seniorů. Olomouc, 2004. ISBN 80-244-0879-1.
20. ROD, Aleš a kol. Dnešní finanční svět. Praha: Terra-klub, o. p. s., 2012. 64 s. ISBN 978-80-902282-8-3.
21. SCHELLEOVÁ, Ilona a kol. Exekuce. 1. vyd. Brno: NOVAPRESS s.r.o., 2008. 216 s. ISBN 978-80-87071-91-5.
22. SMRČKA, Luboš. Rodinné finance: ekonomická krize a krach optimismu. 1. vyd. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2010. 538 s. ISBN 978-80-7400-199-4.
23. TEPLÝ, Petr a kol. Navigátor bezpečného úvěru. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2013. 198 s. ISBN 978-80-246-2287-3.
24. TOMKOVÁ, Eva. 111 tipů jak šetřit svoje peníze. 1. vyd. Brno: Computer Press, a. s., 2009. 183. s. ISBN 978-80-251-2565-6.
25. VOTRUBA, Adam. Paradox úroků. 1. vyd. Brno, Akcent, spol. s r. o., 2013. 168 s. ISBN 978-80-7239-303-9.
26. VRBKOVÁ, Lucie. Už nikdy dlužníkem. 3. vyd. Praha: Cofet, a. s., 2009. 97 s. ISBN 978-80-904396-0-3

SEZNAN ZAHRANIČNÍCH ZDROJŮ

1. BAJTELSMIT, V., 2006. Personal Finance.. J. WILEY, INC. ISBN 0-471-47151-8

PERIODIKA

1. DOUBKOVÁ, Alena. Osobní finance: Nepůjčujte příbuzným. Praha: Computer Press, 2002-, roč. 2010, č. 6. ISSN 1213-7405.
2. RYSKOVÁ, Světlana. Osobní finance: Půjčka je riziko. Praha: Computer Press, 2002-, roč. 2010, č. 4. ISSN 1213-7405.
3. RUSNÁKOVÁ, R. Sociální práce se zadluženými. České Budějovice: Asociace vzdělavatelů v sociální práci. roč. 2009, č. 2. ISSN 1213-6204

4. Sdružení ochrany spotřebitelů. Osobní finance: Nevíte si rady s dluhy?. Praha: Computer Press, 2002-, roč. 2010, č. 6. ISSN 1213-7405.
5. Sociální práce. Sociální práce se zadluženými. České Budějovice: Asociace vzdělavatelů v sociální práci. 2000-. ISSN 1213-6204

SEZNAM ELEKTRONICKÝCH ZDROJŮ

1. HANŽALOVÁ, Jitka. KAŠPAR, Mirko. Zadluženost domácností začala stoupat hlavně kvůli hypotékám. Blíží se 1,2 bilionu korun [online]. Publikováno [31. 5. 2013]. Citováno dne [1.12.2015] Dostupné z http://www.rozhlas.cz/domaciekonomika/_zprava/zadluzenost-domacnosti-zacala-opet-stoupat-hlavne-kvuli-hypotekam-blizi-se-12-bilionu-korun-1219021<
2. MICHLOVÁ, Monika. Co je exekuce? [online] Exekutorský úřad Nový Jičín. Citováno dne [12. 11. 2015] Dostupné z ><http://www.exekucenj.cz/kontakty.html> <
3. ČTK [online]. Publikováno [31. 1. 2014]. Citováno dne [12. 11. 2015] Dostupné z ><http://byznys.ihned.cz/c1-61640000-zadluzeni-cechu-stouplo-o-vic-nez-40-miliard-korun-vzrostly-ale-i-uspory-v-bankach><
4. PORYBNÝ, Zdeněk Dluhy domácností klesly o více než miliardu [online]. Publikováno [28. 2. 2014]. Citováno dne [12. 11. 2015] Dostupné z ><http://www.novinky.cz/ekonomika/328982-dluhy-domacnosti-klesly-o-vice-nez-miliardu.html><
5. Finance media a. s. Jaké máme druhy úvěrů? [online] Citováno dne [12. 11. 2015] Dostupné z ><http://www.finance.cz/uvery-a-pujcky/hotovostni-pujcky/abeceda-hotovostnich-uveru/druhy-uveru/><
6. FRANČE, Vojtěch. Temperament [online] Citováno dne [12. 11. 2015] Dostupné z ><http://ografologii.blogspot.cz/2007/10/4-klasick-temperamenty.html><
7. WEB4ce, s. r. o. Definice domácího násilí [online] Citováno dne [12. 11. 2015] Dostupné z ><http://www.acorus.cz/cz/domaci-nasili/info-o-domacim-nasili.html><
8. Asociace občanských poraden [online] Citováno dne [12. 11. 2015] Dostupné z ><http://www.obcanskeporadny.cz>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A: Dotazník	I.
Příloha B: Seznam grafů	II.

Příloha A: Dotazník

Příloha B: Seznam grafů

Graf č. 1: Pohlaví respondentů.....	33
Graf č. 2: Věková kategorie respondentů.....	33
Graf č. 3: Úroveň vzdělání respondentů.....	34
Graf č. 4: Co podle respondentů znamená zkratka RPSN.....	35
Graf č. 5: Kdo je to dlužník?	36
Graf č. 6: Příčiny zadluženosti	37
Graf č. 7: Periodicita splátek	39
Graf č. 8: Byla někdy na respondenty uvalena exekuce?.....	40
Graf č. 9: Jak řešili respondenti špatnou finanční situaci?	41
Graf č. 10: Výše zadluženosti respondentů	43
Graf č. 11: Vyhledali zadlužení klienti pomoc?.....	44
Graf č. 12: Na které odborníky se dotázaní nejčastěji obraceli?	45
Graf č. 14: Byla o půjčce sepsána písemná smlouva?.....	47
Graf č. 13: Půjčovali dotázaní někdy někomu peníze?	46
Graf č. 15: Byla respondentům vrácena dlužná částka včas?	48

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

Dluhy seniorů jako sociální problém
dotazník

Aleš Urban, DiS.

Vážení respondenti,

dovolte, abych se představil, jmenuji se Aleš Urban, jsem studentem dálkového studia Vzdělávání dospělých na Univerzitě Jana Amose Komenského v Praze.

V rámci studia zpracovávám svoji bakalářskou práci na téma Dluhy seniorů jako sociální problém.

Tímto bych Vás chtěl požádat o vyplnění tohoto dotazníku. Vyplnění tohoto dotazníku je zcela anonymní. Získané údaje budou použity pouze pro účely zpracování mé bakalářské práce.

Děkuji Vám za Váš čas.

Aleš Urban, DiS.

Pokyny pro vyplňování

Vždy si, prosím, pečlivě přečtete otázku a zvolte odpověď, která nejlépe vystihuje Váš názor. Tuto odpověď zakroužkujte. Zakroužkujte prosím jen 1 možnost, pokud není u otázky uvedeno jinak. V případě, že zakroužkuje odpověď, ale nakonec se rozhodnete pro jinou, přeškrtněte Vaši původní odpověď a zakroužkujte novou

1. Víte, co je to RPSN?

- a) Zkratka organizace pracující se zadluženými klienty
- b) Roční procentní sazba nákladů
- c) Poskytovatel úvěru
- d) Nevím

2. Víte, co je to lichva? Lichva je:

- a) Zadluženost
- b) Výhodná půjčka
- c) Půjčka s vysokou úrokovou sazbou
- d) Exekuce

3. Doplňte prosím čísla k pojmům, tak, aby to bylo správně.

Dlužník	
Věřitel	
Lichvář	
Ručitel	

1. Ten, kdo někomu půjčil peníze
2. Osoba, poskytující nevýhodné půjčky
3. Osoba, která za někoho ručí
4. Osoba, která si půjčila peníze

4. Půjčoval/a jste si někdy peníze?

- a) Ano
- b) Ne

Pokud jste zvolila odpověď b), pokračujte prosím otázkou číslo 6

5. Z jakého důvodu jste byli nuceni si půjčit?

- a) Z nedostatku financí na obživu
- b) Z nedostatku financí na bydlení, vybavení bytu
- c) Půjčil/a jsem si na dovolenou
- d) Půjčil/a jsem si na Vánoční dárky
- e) K půjčce mě donutila jiná osoba
- f) Jiný důvod

6. Půjčoval/a jste někdy někomu peníze?

- a) Ano, jednou už jsem někomu půjčoval/a
- b) Ano, už opakovaně
- c) Ne, ještě jsem nikomu nepůjčoval/a

Pokud jste zvolila odpověď c), pokračujte prosím otázkou číslo 18

7. Byla o zapůjčení finančních prostředků sepsána písemná smlouva?

- a) Ano
- b) Ne

8. Byla Vám zapůjčená částka vrácena ve smluvený čas?

- a) Ano, včas
- b) Ano, ale se zpožděním
- c) Částka již měla být vrácena, ale dlužník nesplácí
- d) Ještě nastala doba splatnosti, na které jsme se domluvili

9. Ručil/a jste za dluh někdy někomu svým majetkem?

- a) Ano
- b) Ne

10. Byla na Vás někdy uvalena exekuce?

- a) Ano, jednou
- b) Ano, vícekrát
- c) Ne, nebyla
- d) V současné době jsem ohrožen/a uvalením exekuce

11. Koupil/a jste si někdy něco na splátky?

- a) Ano, vícekrát
- b) Ano, jednou
- c) Ne

Pokud jste odpověděl/a ne, pokračujte prosím otázkou číslo 13

12. Jak dlouho jste danou věc splácel/a?
a) Méně než rok
b) 1 – 3 roky
c) 4 – 6 let
d) 6 – 10 let
e) 11 – 20 let
f) 21 let a více
13. Měl/a jste někdy hypotéku?
a) Ano, v minulosti
b) Ano, v současné době
c) Ne, nikdy jsem hypotéku neměl/a
14. Máte v současné době nějaké dluhy?
a) Ne
b) Ano
V případě, že jste zvolil/a variantu ne, pokračujte prosím otázkou číslo 18
15. Jakou částku jste dlužil/a?
a) Do 10 000 Kč
b) 10 000-100 000 Kč
c) Nad 100 000 Kč
16. Jak je nastavena periodicita Vašich splátek?
a) V den výplaty
b) Do týdne po výplatě
c) Více jak týden po výplatě
17. Vyhledal/a jste někdy pomoc z důvodu zadlužení?
a) Ano, občanskou poradnu
b) Ano, finančního poradce
c) Ano, sociálního pracovníka
d) Ne, pomoc jsem nevyhledal/a

18. Jaké je Vaše pohlaví?

a) Žena

b) Muž

19. Vyberte prosím, do které věkové kategorie patříte.

a) 54 - 59 let

b) 60 - 65 let

c) 65 - 70 let

d) 70 – 75 let

e) 75 a více

20. Uveďte, prosím, Vaše vzdělání

a) Základní

b) Střední odborné (vyučen)

c) Střední odborné s maturitou

d) Vysokoškolské technické zaměření

e) Vysokoškolské humanitní zaměření

Velice Vám děkuji za vyplnění dotazníku. Aleš Urban.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Aleš Urban

Obor: Vzdělávání dospělých

Forma studia: kombinovaná

Název práce: Dluhy seniorů jako sociální problém

Rok: 2016

Počet stran textu bez příloh: 48

Celkový počet stran včetně příloh: 64

Počet titulů české literatury a pramenů: 26

Počet titulů zahraniční literatury a pramenů: 1

Počet periodik: 5

Počet internetových zdrojů: 8

Vedoucí práce: Ing. Zuzana Pěchotová